

**ЗВІТ (ВІДОМОСТІ)
ПРО САМООЦІНЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ**

Загальні відомості

Інформація про ЗВО

Реєстраційний номер ЗВО (ВСП ЗВО) у ЄДЕБО	282
Повна назва ЗВО	Львівський національний університет імені Івана Франка
Ідентифікаційний код ЗВО	02070987
ПІБ керівника ЗВО	Мельник Володимир Петрович
Посилання на офіційний веб-сайт ЗВО	http://www.lnu.edu.ua

Загальна інформація про освітню програму, яка подається на акредитацію

ІД освітньої програми в ЄДЕБО	36746
Назва ОП	Право
Реквізити рішення про ліцензування спеціальності на відповідному рівні вищої освіти	Наказ МОН №707 від 23.06.2016 р.
Цикл (рівень вищої освіти)	третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Галузь знань, спеціальність та (за наявності) спеціалізація	Галузь знань 08 Право, спеціальність 081 Право, напрями: «Теорія, історія держави і права, філософія права», «Конституційне, адміністративне та фінансове право», «Цивільне право і процес», «Соціальне право», «Кримінальне право та кримінальний процес»
Структурний підрозділ, що забезпечує реалізацію ОП	Юридичний факультет (кафедра історії держави і права, політико-правових учень; кафедра теорії та філософії права; кафедра конституційного права; кафедра адміністративного та фінансового права; кафедра соціального права; кафедра цивільного права та процесу; кафедра інтелектуальної власності, корпоративного та інформаційного права; кафедра кримінального права та кримінології; кафедра кримінального процесу та криміналістики)
Професійна кваліфікація, яка присвоюється за ОП (за наявності)	-
Мова (мови) викладання	українська
ПІБ та посада гаранта ОП	Бурдін Володимир Миколайович, декан юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка

Загальні відомості про ОП, історію її розроблення та впровадження

довге поле

Освітньо-наукова програма підготовки доктора філософії з галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» (далі - Програма) встановлює вимоги до освітньої та наукової складових, виконання яких є необхідним для здобуття глибинних знань із спеціальності, оволодіння загальнонауковими компетентностями, набуття універсальних навичок дослідника та здобуття мовних компетентностей.

Програма охоплює п'ять напрямів «теорія, історія держави і права, філософія права», «конституційне, адміністративне та фінансове право», «цивільне право і процес», «соціальне право», «кримінальне право та кримінальний процес».

Для набуття відповідних компетентностей Програма визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання, встановлює перелік нормативних та вибіркового навчальних дисциплін, кількість та розподіл кредитів з обсягом годин, описує анотації навчальних дисциплін із визначенням їхньої мети, предмету та місця у структурі навчання, встановлює графік виконання науково-дослідної роботи, наводить перспективні напрями наукових досліджень та тематику дисертаційних досліджень зі спеціальності 081 «Право». Наукова складова Програми передбачає необхідність проведення власного наукового дослідження та оформлення його результатів у вигляді дисертації. Щоб в результаті забезпечити формування висококваліфікованого науковця та створення ним фундаментальної наукової праці.

Програма сформовано та розроблено у 2016 році відповідно до чинних на той час вимог Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII, Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Національної рамки кваліфікацій, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1341, Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187.

Програму сформувала та розробила Група забезпечення спеціальності, до якої входять науково-педагогічні працівники юридичного факультету та Університету, зокрема 12 докторів юридичних наук ([див.1](#)). Програму затвердила Вчена рада Львівського національного університету імені Івана Франка (Протокол № 20/5 від 25 травня 2016 року).

В Програму внесено зміни та доповнення, що зумовлені реалізацією вимог Законів України [№ 2145-VIII від 05.09.2017](#), [№ 2745-VIII від 06.06.2019](#), [№ 392-IX від 18.12.2019](#), Постанов КМ України [№ 283 від 03.04.2019](#), [№ 509 від 12.06.2019](#).

У 2020 році розроблено проект змін та доповнень до Програми, що проходять процедури обговорення та затвердження, і розпочнуть діяти з 2020-2021 навчального року.

Програму розпочато впроваджувати у 2016 році з набором 29 аспірантів, у 2017 році – 40, у 2018 – 20, у 2019 – 19. Станом на 01 квітня 2020 року Програму реалізують 100 аспірантів (40 – денної (37 – очної; 3 – вечірньої), 60 – заочної форм навчання) ([див.2](#)).

Поля для завантаження загальних документів:

Назва/опис документа(ів)	Поле для завантаження документів
*Освітня програма	ОНП-2019 ОНП-2016
*Навчальний план за ОП	НП 2019 Очна НП 2019 Заочна НП 2016 Очна НП 2016 Заочна
Рецензії та відгуки роботодавців	ЛОДА РАЛО ЛДУВС

1. Проектування та цілі освітньої програми

Якими є цілі ОП? У чому полягають особливості (унікальність) цієї програми?

коротке поле

Цілі Програми спрямовані на формування компетентностей, пов'язаних зі створенням нових ідей та розв'язанням комплексних проблем у науковій та практичній юридичній діяльності. Для цього Програма передбачає необхідність глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних та прикладних юридичних знань, формування вмінь та навиків у написанні та оформленні результатів наукових робіт, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, освоєння методології наукової діяльності та педагогічної діяльності у сфері права.

Унікальність Програми полягає у тому, що у ній відображено традиції та попередній довголітній позитивний досвід підготовки аспірантів на юридичному факультеті. При цьому реалізація Програми відбувається у межах сформованих на юридичному факультеті наукових шкіл з філософських та теоретичних питань права, проблем публічних, приватних та процесуальних галузей права, представники та наукові досягнення яких є одними з кращих та визнаних як в Україні, так і закордоном. Також на своєрідності Програми позначився позитивний досвід функціонування на юридичному факультеті спеціалізованих вчених рад. (див. [3-4](#)).

Особливість Програми проявляється і в наявності напрямів підготовки у межах спеціальності «Право», які здобувач вищої освіти обирає самостійно. Своєрідний набір у їхніх межах нормативних та вибіркових навчальних дисциплін дає змогу сформувати відповідні компетентності як щодо спеціальності «Право» в цілому, так і щодо відповідних галузей права.

Продемонструйте, із посиланням на конкретні документи ЗВО, що цілі ОП відповідають місії та стратегії ЗВО *коротке поле*

Цілі Програми узгоджуються та поглиблюють реалізацію місії та стратегії Університету ([див.5](#)). Передбачені Програмою цілі щодо формування необхідних компетентностей аспірантів пов'язані із місією Університету реалізувати освітні та наукові стандарти, генерувати зміни, яких потребує регіон, країна, світ, формувати особистість – носія інтелектуального та інноваційного потенціалу.

Цілі Програми відповідають і стратегічним напрямкам розвитку Університету, зокрема узгоджуються із необхідністю поглиблення інтеграції Університету у світовий освітній та науковий простір, з потребою досягнення найвищих світових стандартів та глобалізації наукових досліджень, дозволяють формувати та розвивати науковий кадровий потенціал та наукові школи, сприяють входженню наукових публікацій у світові рейтингові системи та бази даних.

Така ціль освітньої Програми, як набуття компетентностей педагогічної діяльності у сфері права, пов'язана зі стратегічним напрямом Університету щодо удосконалення та наступності у забезпеченні високої якості навчального процесу, зокрема у формуванні та розвитку професорсько-викладацького потенціалу, у створенні інноваційних методологій викладання.

Водночас на юридичному факультеті прийнята Стратегія розвитку юридичного факультету на 2020-2025 роки ([див.6](#)), місія і стратегічні цілі якої відображені у змінах та доповненнях до Програми, що діятимуть з 2020-2021 навчального року.

Опишіть, яким чином інтереси та пропозиції таких груп заінтересованих сторін (стейкхолдерів) були враховані під час формулювання цілей та програмних результатів навчання ОП:

- здобувачі вищої освіти та випускники програми *коротке поле*

Під час формулювання цілей та програмних результатів були враховані інтереси здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти. Зокрема у 2015-2016 навчальному році з магістрантами проводились зустрічі та консультації, на яких з'ясувалися інтереси та запити щодо навчання в аспірантурі. Відтак, випускники другого (магістерського) рівня вищої освіти обирали саме ті напрями, які переважно відповідали та

були продовженням спрямувань під час навчання в магістратурі. Наприклад, аспіранти напряму «конституційне, адміністративне та фінансове право» у переважній більшості є випускниками таких спрямувань магістратури, як «Організаційно-правове забезпечення органів публічної влади» та «Юридична служба у сфері публічного адміністрування».

Враховання інтересів здобувачів вищої освіти також підтверджується тим, що обрані та затверджені теми наукових досліджень аспірантів переважно відповідають запропонованим у Програмі перспективним напрямам наукових досліджень та тематиці дисертаційних досліджень.

Пропозиції здобувачів вищої освіти були враховані і під час удосконалення Програми шляхом врахування результатів їхнього опитування, що відображено у внесених змінах та доповненнях до проекту Програми з 2020-2021 навчального року.

Інтереси та пропозиції випускників програми враховуватимуться після першого випуску аспірантів 4 року навчання у 2020 році шляхом проведення опитування та обговорення його результатів.

- роботодавці *коротке поле*

Враховувались інтереси та пропозиції кафедр закладів вищої освіти щодо формування освітньої та наукової складових Програми. Такі компоненти освітньої Програми, як «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи», «Педагогічна практика» проектувались для того, щоб забезпечити перспективні потреби кафедр закладів вищої освіти у педагогічних кадрах, перш за все юридичного факультету Університету. Також перспективні напрями наукових досліджень та тематика дисертаційних досліджень формувались із врахуванням тематики наукової роботи кафедр, насамперед юридичного факультету ([див.7](#)). Наприклад, передбачений у Програмі основний напрям досліджень «Проблеми уніфікації цивільного законодавства України з правом ЄС» повністю відповідає назві теми науково-дослідної роботи кафедри цивільного права та процесу на 2016-2018 роки.

Також брались до уваги інтереси та запити окремих органів державної влади, зокрема Верховного Суду, Верховного Суду України, Конституційного Суду України, які звертались до юридичного факультету із проханням про надання науково-експертних висновків.

Цілі та програмні результати навчання Програми змінювались та доповнювались на основі врахування пропозицій відповідних кафедр щодо запровадження нових та зміни навчальних дисциплін, щодо тематики наукових досліджень.

- академічна спільнота *коротке поле*

Оскільки академічною спільнотою щодо здійснення правових досліджень є відповідні науково-дослідні інститути та установи, то під час проектування та розробки цілей та програмних результатів Програми не залишились без уваги інтереси та пропозиції Національної академії правових наук України, Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України, Інституту законодавства Верховної Ради України. Зокрема враховувались їхні наукові досягнення під час проектування та розробки цілей та програмних результатів Програми. Також брались до уваги Переліки тем дисертаційних досліджень з проблем держави і права, розглянутих, схвалених відділеннями Національної академії правових наук України та затверджених у 1995-2019 роках ([див.8](#)) під час формування наукової складової Програми, в якій визначаються перспективні напрями досліджень та тематика дисертаційних досліджень. Врахування переліку тем дисертаційних досліджень з проблем держави і права дозволило запобігти невиправданним дублюванням проведення тотожних наукових досліджень в межах академічної спільноти.

- інші стейкхолдери *коротке поле*

Іншими стейкхолдерами, інтереси та пропозиції яких потребували врахування під час формування цілей та програмних результатів навчання, були науково-консультативні ради при вищих органах державної влади, зокрема Головне юридичне управління та Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України, Науково-консультативна рада Конституційного Суду України, Науково-консультативна рада при Верховному Суді, а також науково-експертні громадські організації, як от Центр політико-правових реформ

та Асоціація правників України.

Основні напрями науково-експертної діяльності цих організацій та проблемні питання у їхній діяльності брались до уваги під час проектування основних цілей Програми, що спрямовані на формування у здобувачів вищої освіти компетентностей, пов'язаних із створенням нових ідей та розв'язанням комплексних проблем у науковій та практичній юридичній діяльності, та під час розробки програмних результатів відповідних навчальних дисциплін.

Цілі та програмні результати навчання Програми (у редакції змін та доповнень на 2020-2021 навчальний рік) також враховують інтереси та пропозиції створеної у 2019 році Указом Президента України Комісії з правової реформи.

Продемонструйте, яким чином цілі та програмні результати навчання ОП відбивають тенденції розвитку спеціальності та ринку праці *коротке поле*

Тенденції розвитку спеціальності «Право» відображені насамперед у програмних документах відповідних науково-дослідних інститутів, зокрема у Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016-2020, в Основних напрямках науково-дослідної діяльності Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України, в Основних напрямках досліджень Інституту законодавства Верховної Ради України. Цілі та програмні результати навчання Програми у значній та достатній мірі відображають ці тенденції, зокрема програмні результати навчання, що забезпечуються у межах навчальних дисциплін циклу професійної підготовки Програми, враховують тенденції пріоритетних напрямів правової науки на 2016-2020 роки ([див.9](#)). Також тематика дисертацій, затверджених у різні навчальні роки ([див.10](#)), відповідають сучасним тенденціям розвитку юридичної науки.

Цілі та програмні результати Програми враховують і тенденції розвитку ринку праці, що відображені зокрема у Звіті за результатами аналітичного дослідження «Знання та навички випускників юридичних факультетів та закладів вищої освіти через призму відповідності потребам ринку праці» ([див.14](#)), в частині потреб ринку праці у навичках аналітичного та критичного мислення, ділового спілкування, комунікацій та володіння іноземною мовою на рівні, що дає можливість вести переговори, складати правові документи та здійснювати їхній переклад, а також потреб у володінні моральними цінностями, які поділяє претендент на посаду.

Продемонструйте, яким чином під час формулювання цілей та програмних результатів навчання ОП було враховано галузевий та регіональний контекст *коротке поле*

Галузевий та регіональний контекст було враховано під час формулювання цілей та програмних результатів Програми шляхом відображення регіональної специфіки та запитів на наукові дослідження. Аспіранти кафедри історії держави і права, політико-правових вчень досліджують регіональні історико-правові закономірності, пов'язані із регулюванням земельних відносин на території Західної України у складі Республіки Польща (1921-1939 рр.), із організацією та діяльністю Львівського апеляційного суду в період Другої Речі Посполитої, із організацією та діяльністю крайових судів у Галичині в складі Австрії та Австро-Угорщини (1850-1918 рр.), із кримінальним судочинством у Галичині за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 року. Враховано регіональний контекст і в межах затверджених тем дисертацій аспірантів кафедри конституційного права, що пов'язані із дослідженням комунальної власності територіальної громади міста, із добровільним об'єднанням територіальних громад, із застосування державної мови в сфері освіти в Україні, Республіці Польща, Угорщині, Чехії, Румунії та Словаччині та ін.

Враховано регіональний контекст і в межах програмних результатів окремих навчальних дисциплін, як от в межах навчальної дисципліни «Становлення публічної адміністрації в країнах Європи та Україні» передбачені питання щодо публічної адміністрації на західноукраїнських землях в складі іноземних держав.

Продемонструйте, яким чином під час формулювання цілей та програмних результатів навчання ОП було враховано досвід аналогічних вітчизняних та іноземних програм *коротке поле*

Під час формулювання цілей та програмних результатів навчання Програми було враховано досвід аналогічних як вітчизняних (Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Національного університету «Одеська юридична академія»), так й іноземних (Варшавського університету, Вроцлавського університету, Ягелонського університету в Кракові, Вюрцбурзького університету Юліуса Максиміліана, Тюбінгенського університету Еберхарда Карла).

Врахування такого досвіду здійснювалось тим чином, що в цілях та програмних результатах навчання відображався їхній обґрунтований позитивний досвід зі збереженням специфіки Програми, зокрема брався до уваги набір нормативних та вибіркового навчальних дисциплін циклу професійного підготовки, обсяг та послідовність освітніх компонентів, аналізувались основні напрями та тематика наукових досліджень.

Також у межах міжнародних договорів про співпрацю враховувався досвід забезпечення академічної доброчесності, що відображалось у змінах та доповненнях до програмних результатів навчання.

Продемонструйте, яким чином ОП дозволяє досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності) *довге поле*

стандарт вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти відсутній

Якщо стандарт вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти відсутній, поясніть, яким чином визначені ОП програмні результати навчання відповідають вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня? *довге поле*

Програмні результати навчання Програми у 2016 році формувались відповідно до чинних на той час вимог восьмого рівня Національної рамки кваліфікацій, що була затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. У Програму у 2019 року вносились зміни та доповнення, у зв'язку із зміною Національної рамки кваліфікації на підставі Постанови КМ № 509 від 12.06.2019, зокрема враховувались та відображались зміни щодо дев'ятого рівня та щодо змісту його вимог про дотримання вимог академічної доброчесності.

Вимогам Національної рамки кваліфікацій щодо таких компетентностей, як знання, уміння, комунікація та автономність і відповідальність, відповідають програмні результати навчальних дисциплін Програми. Наприклад, вимозі щодо засвоєння найбільш передових концептуальних та методологічних знань в науково-дослідній та/або професійній юридичній діяльності відповідають програмні результати навчальної дисциплін «Сучасні тенденції юридичної науки» в частині формування теоретичних знань про тенденції розвитку правової науки та знання теоретичних положень у сфері юридичного наукознавства.

Вимозі Національної рамки кваліфікацій щодо розроблення та реалізація проектів, включаючи власні дослідження, відповідають програмні результати зокрема навчальної дисципліни «Підготовка науково-інноваційного проекту» в частині вміння аналізувати, оцінювати, співставляти результати власних досліджень і представляти їх у вигляді публікації та як основу майбутнього проекту.

Нормі Національної рамки кваліфікацій щодо критичного аналізу, оцінки та синтезу нових і складних ідей відповідають і програмні результати дисципліни «Інтелектуальна власність і трансфер технологій» в частині вміння здійснювати юридичну кваліфікацію приватно-правових явищ, встановлювати закономірності між структурою зобов'язань у сфері інтелектуальної власності та їх юридичними наслідками, аналізувати залежності властивостей договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності від характеристик їх істотних умов, встановлювати основні чинники побудови цивільно-правових договорів, що визначають їх здатність адекватно регулювати приватно-правові відносини.

Вимозі Національної рамки кваліфікацій щодо спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в певній галузі наукової та/або

професійної діяльності відповідають програмні результати вибіркових дисциплін напряму «Кримінальне право та кримінальний процес», зокрема щодо необхідності представлення результатів кримінально-правових, кримінально-процесуальних, кримінологічних та криміналістичних досліджень у міжнародних рейтингових журналах і базах даних, аналізувати, систематизувати, порівнювати відомі та розробляти нові (удосконалені) способи вирішення проблем протидії та запобігання злочинності; порівнювати результати вивчення властивостей суспільно-небезпечних явищ, зі світовими аналогами, об'єднувати зусилля різних наукових груп для вирішення комплексного завдання.

2. Структура та зміст освітньої програми

Яким є обсяг ОП (у кредитах ЄКТС)?	40 / 42 кредитів ЄКТС
Яким є обсяг освітніх компонентів (у кредитах ЄКТС), спрямованих на формування компетентностей, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності)?	стандартом вищої освіти за спеціальністю «Право» відсутній
Який обсяг (у кредитах ЄКТС) відводиться на дисципліни за вибором здобувачів вищої освіти?	18 / 12 кредитів ЄКТС

Продемонструйте, що зміст ОП відповідає предметній області заявленої для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною)? *довге поле*

Зміст Програми у повній мірі відповідає предметній області спеціальності 081 «Право», як в її освітній, так і в науковій складових. Насамперед зміст та обсяг складової циклу професійної підготовки, що забезпечує глибинні знання зі спеціальності, містить навчальні дисципліни, що узгоджуються як із чинними на час затвердження Програми паспортами спеціальностей галузі юридичної науки, затверджених постановою президії ВАК України від 8 жовтня 2008 р. № 45-06/7 ([див.11](#)), так і Примірною переліку та опису предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 «Право», затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2018 року № 1477 ([див.12](#)).

Нормативна навчальна дисципліна «Сучасні тенденції розвитку юридичної науки» відповідає опису предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 «Право». Програмні результати навчання дисциплін напряму «Теорія, історія держави і права, філософія права» охоплюють загальні закономірності виникнення та тенденції розвитку права та держави, їх структурно-функціональні характеристики, світоглядні аспекти сутності та функціонування права, становлення конкретно-історичних державно-правових форм, розвиток теоретичних уявлень людства про право та державу; напряму «конституційне, адміністративне та фінансове право» охоплює конституційні засади побудови держави та суспільства, інститути безпосередньої демократії, конституційні основи організації та діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, теоретичні, правові та організаційні засади публічного адміністрування в Україні; напряму «Цивільне право і процес» спрямовані на здобуття компетентностей, пов'язаних із дослідженням цивільного права, що регулюють особисті немайнові та майнові відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників, процесуальні форми захисту цивільних прав; напряму «Соціальне право» відповідає предметному напряму, в якому вивчаються трудові та пов'язані з ними відносини, а також відносини у сфері соціального забезпечення, норми трудового права та права соціального забезпечення, що їх регулюють, законодавчі та інші нормативно-правові акти, про працю та соціальне забезпечення, практику їх застосування; напряму «Кримінальне право та кримінальний процес» належать до сфери компетентностей про кримінально-правові та кримінально-процесуальні відносини, злочин, кримінальну відповідальність та покарання, кримінальне та кримінально-процесуальне законодавство, закономірності збирання, дослідження, оцінки та використання доказів, методи та засоби

розслідувань, особливості апеляційного та касаційного провадження.

Таким чином зміст Програми в цілому відповідає предметній області 081 «Право», теоретичний зміст якої складає формування знань про основи поведінки індивідів і соціальних груп; творення права, його тлумачення та застосування; правові цінності та принципи, а також природу і зміст правових інститутів базових галузей права.

Яким чином здобувачам вищої освіти забезпечена можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії? *коротке поле*

На юридичному факультеті можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії передбачена Тимчасовим положенням про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 26.09.2018 р. (далі – Тимчасове положення) ([див.13](#)). У пп. 2.7.1., 2.7.2., 2.8., 2.9.7., 6.3. гарантуються різні форми реалізації індивідуальної освітньої траєкторії аспіранта.

Протягом реалізації Програми було обговорено та задоволено 15 заяв аспірантів в межах реалізації ними власної освітньої траєкторії, зокрема щодо скерування на проходження наукових стажувань закордоном, щодо надання академічних та соціальних відпусток.

Щодо індивідуальної траєкторії в науковій складовій реалізації Програми, то аспіранти мають право пропонувати для затвердження теми наукового дослідження, які відповідають їх науковим інтересам та запитам, доповідати на науковому семінарі з тих питань, які задовольняють їх наукові інтереси. Також для аспірантів, які проводять заняття за трудовою угодою із закладами вищої освіти, передбачена можливість звільнення від проходження практики з відповідним поданням довідки з місця праці. При цьому аспіранти юридичного факультету мають право обирати та змінювати форми навчання в аспірантурі – денну, вечірню, заочну.

Яким чином здобувачі вищої освіти можуть реалізувати своє право на вибір навчальних дисциплін? *довге поле*

Аспіранти на юридичному факультеті можуть реалізувати своє право на вибір навчальних дисциплін відповідно до Тимчасового положення ([див.13](#)), Програми і Навчального плану.

Відповідно до Тимчасового положення здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії вибір навчальних дисциплін здійснює з урахуванням власних потреб та уподобань щодо майбутньої наукової діяльності. Процедура забезпечення здобувачем вибору навчальних дисциплін здійснюється за безпосереднім вибором навчальних дисциплін, у тому числі з інших рівнів вищої освіти. Відділ аспірантури і докторантури на початку навчального року доводить до відома здобувачів перелік дисциплін за вільним вибором в межах кожного року навчання. Здобувачі, ознайомившись з переліком дисциплін за вільним вибором, до 01 березня поточного року вносять обрані дисципліни до вибіркової частини навчального плану. Відділ аспірантури і докторантури узагальнює інформацію про вибір здобувачами навчальних дисциплін. Ця інформація є підставою для включення обраних дисциплін до навчального навантаження кафедри.

У 2016-2018 навчальних роках обсяг дисциплін вільного вибору аспіранта у 2016 році становив 45 % (540 із 1200 годин, і 18 із 40 кредитів), з 2019-2020 навчального року – становить 28 % (360 із 1260 годин, 12 із 42 кредитів). Цей обсяг годин та кредитів розподілений між вибілковими дисциплінами, що спрямовані на здобуття глибинних знань зі спеціальності та загальнонаукових компетентностей. Для аспірантів запропоновані вибіркові дисципліни складової глибинних знань зі спеціальності на 2 році навчання з врахуванням особливостей напрямів підготовки. Аспіранти мають право обирати 2 із 6 запропонованих навчальних дисциплін. Також на 2 році навчання аспіранти мають право обирати дисципліни складової загальнонаукових компетентностей. Передбачено можливість вибору 2 навчальних дисциплін з поміж 5 навчальних дисциплін. З 2020-2021 навчального року аспірантам пропонуватиметься вибір 2 із 7 навчальних дисциплін складової глибинних знань зі спеціальності.

У різні роки реалізації Програми аспіранти різних напрямів обирали різні вибіркові навчальні дисципліни, що відображалось в Робочих навчальних планах. За результатами проведеного опитування рівень задоволеності аспірантів щодо наявного переліку

вибіркових дисциплін є досить високим, зокрема 86,4 % опитаних влаштовує, і 13,6 % – радше не влаштовує (див.20).

Також в Програму та навчальний план вносились зміни та доповнення із врахуванням запитів та інтересів аспірантів щодо вибіркових навчальних дисциплін, зокрема у 2019-2020 навчальному році було включено до складової глибинних знань зі спеціальності дисципліну «Юридична дефектологія: соціально-правові аспекти». З 2020-2021 навчального запроваджуватимуться вибіркові навчальні дисципліни «Проблеми сучасного адміністративного права в Україні», «Проблеми цивільного процесуального права України», «Актуальні проблеми доказового права і теорії доказів у кримінальному провадженні».

Опишіть, яким чином ОП та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дозволяє здобути компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності *коротке поле*

Програма та Навчальний план передбачають практичну підготовку у формі проведення практичних занять, протягом яких в аспірантів формуються компетентності, що необхідні для їх подальшої професійної діяльності.

Особливими формами практичної підготовки аспірантів є наукові семінари та педагогічна практика. Участь у науковому семінарі полягає у колективному, публічному обговоренні наукової інформації для формування компетенцій в об'ємі нових знань та методів для оптимізації взаємодії з проектами і програмами, що забезпечує умови для розвитку мислення через дискусію. Науковий семінар охоплює 120 годин (4 кредити ЄКТС) та передбачений для аспірантів у I-VII семестрах 1-4 років навчання.

Проведення педагогічної практика дозволяє закріпити навички практичної діяльності аспірантів щодо здійснення навчально-виховного процесу у вищій школі. Педагогічна практика охоплює 120 годин (4 кредити ЄКТС), з них 70 годин становить навчально-методична робота та 50 годин аудиторне навантаження. Педагогічна практика передбачена для аспірантів у VI семестрі 3 року навчання.

За результатами проведеного опитування рівень задоволеності аспірантів щодо проведення практики є досить високим, зокрема термін проведення практики влаштовує 86,4 %, тривалість проведення практики – 83,3 %, база проведення практики – 86,5 %, керівництво практикою – 81 %.

Продемонструйте, що ОП дозволяє забезпечити набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills) упродовж періоду навчання, які відповідають цілям та результатам навчання ОП *коротке поле*

Програма у повній мірі дозволяє забезпечити набуття аспірантами соціальних навичок (soft skills) упродовж періоду їх навчання, оскільки передбачає достатній перелік та обсяг навчальних дисциплін, які формують необхідні соціальні навички (soft skills), які відповідають цілям та результатам навчання.

Насамперед такі освітні компоненти Програми, як проведення наукового семінару, підготовка науково-інноваційного проекту, педагогічна практика спрямовані на формування та розвиток комунікативних та організаційних навичок. Самостійна робота як форма навчання в межах реалізації Програми також формує відповідальність та автономію аспірантів, адже забезпечує та сприяє їх безперервному саморозвитку та самовдосконаленню.

Вміння публічних виступів та вміння вільно спілкуватись з актуальних правових питань з колегами удосконалювались під час проведення наукових семінарів, а також на засіданнях відповідних кафедр та Вченої ради юридичного факультету, де обговорювались та вирішувались питання щодо затвердження тем дисертацій, рекомендацій матеріалів статей та тез конференцій до друку, звітів аспірантів.

Організаційні навички, зокрема і щодо управління часом, аспіранти формували завдяки необхідності участі у лекційних заняттях, підготовки до практичних занять, екзаменів, наукових семінарів, подання матеріалів для участі у наукових конференціях, подання звітів на кафедрі та у відділ аспірантури, участі в організаційних комітетах наукових заходів та ін.

Яким чином зміст ОП урахує вимоги відповідного професійного стандарту? *коротке поле*

стандарт вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти відсутній

Який підхід використовує ЗВО для співвіднесення обсягу окремих освітніх компонентів ОП (у кредитах ЄКТС) із фактичним навантаженням здобувачів вищої освіти (включно із самостійною роботою)? *коротке поле*

Співвідношення обсягу окремих освітніх компонентів Програми із фактичним навантаженням аспіранта здійснюється за оптимальним підходом, який спрямований на ефективне досягнення аспірантом програмних результатів навчання, як в освітній, так і в науковій складових.

На формування глибинних знань зі спеціальності в цілому передбачено 16 кредитів (в цілому 480 годин, з них 240 аудиторних годин та 240 годин самостійної роботи, тим самим співвідношення між аудиторними заняттями та самостійною роботою складає 1:1). На формування загальнонаукових компетентностей відводиться 13 кредитів (в цілому 390 годин, з них 96 аудиторних годин, 294 годин самостійної роботи, тим самим співвідношення між аудиторними заняттями та самостійною роботою складає 0,25:0,75). На здобуття універсальних навичок передбачено 4 кредити (в цілому 120 годин самостійної роботи, тим самим співвідношення між аудиторними заняттями та самостійною роботою складає 0:1. На здобуття мовних компетентностей встановлено 7 кредитів (в цілому 210 годин, з них 140 аудиторних годин, 70 годин самостійної роботи, тим самим співвідношення між аудиторними заняттями та самостійною роботою складає 0,67:0,33).

Опитування аспірантів щодо змісту освітньої програми в частині розподілу годин між дисциплінами, що читаються (86,8 % опитаних влаштовує), а також розподілу годин між лекціями та практичними заняттями (97,4 % опитаних влаштовує), підтверджує високий рівень їх задоволеності.

Якщо за ОП здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти за дуальною формою освіти, продемонструйте, яким чином структура освітньої програми та навчальний план зумовлюються завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти *коротке поле*

Підготовка аспірантів на юридичному факультеті за дуальною формою не здійснюється. Водночас Програма передбачає деякі програмні результати навчання, що досягаються шляхом поєднанні навчання аспірантів з навчанням на робочому місці Університету, тим самим дозволяють їм поєднувати отримані теоретичні знання з практичним досвідом роботи.

Таке поєднання проявляється зокрема у проведенні педагогічної практики, за результатами якої аспіранти здобувають навички практичної діяльності щодо здійснення навчально-виховного процесу у вищій школі. Педагогічна практика полягає у тому, що вона складається із навчально-методичної роботи, зокрема підготовки до занять, методичної роботи, відвідування та аналізу занять, проведення консультацій, та поєднується із виконанням аудиторного навантаження, зокрема читанням лекцій, проведення семінарських, практичних, лабораторних занять. Організатором та базою для проходження педагогічної практики є відповідна кафедра, за якою закріплений аспірант. Аспірант підпорядковується правилам внутрішнього розпорядку Університету, розпорядженням адміністрації та керівника практики. Педагогічна практика відповідно до Програми та Навчального плану охоплює 120 годин (4 кредити ЄКТС), з них 70 годин становить навчально-методична робота та 50 годин аудиторне навантаження.

Також 5 аспірантів юридичного факультету водночас є педагогічними працівниками відповідних кафедр, і тим самим поєднують своє навчання в аспірантурі із практичним досвідом роботи.

3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання

<p>Наведіть посилання на веб-сторінку, яка містить інформацію про правила прийому на навчання та вимоги до вступників ОП</p>	<p>Сайт юридичного факультету Сайт відділу аспірантури та докторантури Університету Сайт Вступної кампанії Університету</p>
<p>Поясніть, як правила прийому на навчання та вимоги до вступників ураховують особливості ОП? <i>коротке поле</i></p> <p>Правила прийому на навчання та вимоги до вступників враховують особливості Програми таким чином, що вступники повинні володіти поглибленими теоретичними та/або практичними знаннями, уміннями, навичками за спеціальністю 081 «Право», загальними засадами методології наукової та/або професійної діяльності, іншими компетентностями, достатніми для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.</p> <p>Для цього Правила прийому на навчання та вимоги до вступників передбачають необхідність наявності другого (магістерського) рівня вищої освіти (або еквівалентного рівня спеціаліста) зі спеціальності 081 «Право». У зв'язку з цим у переліку необхідних документів, що подаються для вступу, передбачено засвідчену копію дипломів та додатків до дипломів (бакалавра і магістра/спеціаліста).</p> <p>Також у Правилах прийому передбачено необхідність подання списку опублікованих праць або реферату зі спеціальності 081 «Право», а також відгуку на опубліковані праці або рецензії на реферат майбутнього наукового керівника.</p> <p>В подальшому вступники в аспірантуру проходять співбесіду на юридичному факультеті та складають вступні іспити зі спеціальності 081 «Право», з філософії в обсязі відповідної навчальної програми та з іноземної мови в обсязі, який відповідає рівню B2 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.</p>	
<p>Яким документом ЗВО регулюється питання визнання результатів навчання, отриманих в інших ЗВО? Яким чином забезпечується його доступність для учасників освітнього процесу? <i>коротке поле</i></p> <p>На цей час питання визнання результатів навчання, отриманих в інших ЗВО, регулюється Положенням про визнання та перезарахування результатів навчання учасників академічної мобільності у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 20.06 2019 року, яке поширюється також і на здобувачів вищої освіти рівня доктора філософії. Також окремі питання визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, що здобуті в порядку реалізації академічної мобільності, продовжують регулюватися п. 3.11 Тимчасового положення про порядок організації академічної мобільності здобувачів вищої освіти у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 27.01.2016 року (див.14). Можливість перезарахування дисциплін (кредитів, результатів навчання) після стажування і в межах академічної мобільності передбачена і п. 6.4. Тимчасового положенням про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 26.09.2018 року (див.13)</p> <p>Доступність цих документів забезпечується шляхом їх розміщення на сайті Університету (див.16) та юридичного факультету (див.21).</p> <p>Опишіть на конкретних прикладах практику застосування вказаних правил на відповідній ОП (якщо такі були)? <i>коротке поле</i></p> <p>Протягом реалізації Програми практика застосування зазначених правил відсутня. Водночас аспірантам така можливість щодо визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах вищої освіти, гарантується. Також адміністрація юридичного факультету і в подальшому популяризуватиме серед вступників в аспірантуру і аспірантів можливість використання цієї процедури та позитивні практики її реалізації.</p>	

Яким документом ЗВО регулюється питання визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті? Яким чином забезпечується його доступність для учасників освітнього процесу? *коротке поле*

На цей час питання визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється Порядком визнання у Львівському національному університеті імені Івана Франка результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті від 29 січня 2020 року ([див. 17](#)).

Також можливість визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, передбачена у Правилах прийому до аспірантури ([див.18](#)), відповідно до яких вступник, який підтвердив свій рівень знання, зокрема англійської мови, дійсним сертифікатом тестів TOEFL, International English Language Testing System або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, звільняється від складення вступного іспиту з іноземної мови. Під час визначення результатів конкурсу зазначені сертифікати прирівнюються до результатів вступного випробування з іноземної мови з найвищим балом.

Опишіть на конкретних прикладах практику застосування вказаних правил на відповідній ОП (якщо такі були)? *коротке поле*

Здобувачі вищої освіти рівня доктора філософії ще не звертались із заявами про визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті. Водночас, правила щодо визнання результатів навчання у неформальній освіті застосовувались під час прийому в аспірантуру вступників, які підтверджували знання англійської мови дійсними сертифікатами відповідних тестів.

4. Навчання і викладання за освітньою програмою

Продемонструйте, яким чином форми та методи навчання і викладання на ОП сприяють досягненню програмних результатів навчання? Наведіть посилання на відповідні документи *коротке поле*

Зміст програмних результатів навчання зумовив вибір форм та методів навчання та викладання за Програмою. Реалізація Програми здійснюється в очній (денній, вечірній) та заочній формах навчання. Програмні результати навчання досягаються шляхом проведення навчальних занять (лекцій та практичних), педагогічної практики, контрольних заходів (екзаменів та заліків), підготовки та участі у наукових семінарах, а також самостійної роботи. Методи навчання та викладання продемонстровані у Таблиці 3. Матриця відповідності.

Як приклад, такі програмні результати навчальної дисципліни «Сучасні тенденції юридичної науки», як формування теоретичних знань про тенденції розвитку правової науки та знання теоретичних положень у сфері юридичного наукознавства, а також формування практичних навичок щодо втілення тенденцій розвитку правової науки у правових дослідженнях, досягаються шляхом проведення лекційних занять, самостійної роботи та прийняття екзамену.

В цілому форми навчання і викладання на час формування Програми визначались Тимчасовим положенням про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 24.11.2015 року, а на цей час передбачені Положенням про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 31.05.2018 ([див.19](#)). Особливості форм навчання та викладання для здобуття освітньо-наукового рівня доктора філософії передбачені Тимчасовим положенням ([див. 13](#)).

Продемонструйте, яким чином форми і методи навчання і викладання відповідають вимогам студентоцентрованого підходу? Яким є рівень задоволеності здобувачів вищої освіти методами навчання і викладання відповідно до результатів опитувань? *коротке поле*

Форми та методи навчання та викладання за Програмою відповідають студентоцентрованому підходу, оскільки інтереси аспірантів брались до уваги під час формування та удосконалення Програми. Ще на етапі вступу аспіранти мають можливість вибору денної, вечірньої чи заочної форм навчання. При цьому інтереси аспірантів

враховуються шляхом можливості вибору ними того чи іншого напряму досліджень у межах спеціальності «Право». Також і вибір тематики досліджень аспірантів відбувається з врахуванням їх наукових інтересів. Під час навчання в аспірантурі здобувачі мають можливість зміни форми навчання та формування індивідуального графіку навчання.

Методи навчання і викладання зумовлювались також і інтересами аспірантів. Активні та інтерактивні методи навчання у моделях «діалогу» та «полілогу» використовувались під час проведення лекцій та практичних занять. Ефективним щодо врахування інтересів та запитів аспірантів було проведення проблемних лекцій, міні-лекцій, роботи в малих групах, семінарів-дискусій, мозкових атак, використання кейс методу та презентацій.

Проведене опитування аспірантів щодо методів навчання та викладання свідчить про високий рівень їхньої задоволеності, зокрема щодо методів проведення навчальних занять: 89,5 % влаштовує опитаних; щодо форм (методів) проведення лекцій – 92,3 %; щодо форм (методів) проведення практичних занять – 84,6 %. (див.20) Також рівень задоволеності аспірантів щодо методів навчання та викладання окремих навчальних дисциплін є досить високим.

Продемонструйте, яким чином забезпечується відповідність методів навчання і викладання на ОП принципам академічної свободи *коротке поле*

Методи навчання та викладання за Програмою відповідають принципам академічної свободи, адже науково-педагогічні працівники, як зміст навчального матеріалу у межах відповідних навчальних дисциплін, так і вибір педагогічних прийомів та засобів під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять, реалізують автономно та самостійно. Науково-педагогічні працівники формують та удосконалюють робочі програми своїх навчальних дисциплін на власний розсуд із врахування сучасних наукових досягнень. Форми проведення семестрового контролю (усна, письмова, комбінована, тестування тощо) обираються на розсуд викладачів з врахуванням особливостей програмних результатів навчання, які підлягають перевірці. Також аспіранти мають можливість засвоювати програмні результати навчання у формі самостійної роботи, що передбачає можливість самостійного вибору методів навчання.

Також аспіранти та наукові керівники вибір тем дисертаційних досліджень здійснюють автономно та самостійно шляхом їхнього обговорення на засіданнях відповідних кафедр, Вченої ради юридичного факультету та Вченої ради Університету в академічних традиціях атмосфери свободи.

Удосконалення Програми також відбувалось на основі врахування ініціатив науково-педагогічних працівників, що обговорювались на засіданнях відповідних кафедр та Вченої ради юридичного факультету.

Опишіть, яким чином і у які строки учасникам освітнього процесу надається інформація щодо цілей, змісту та очікуваних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів *коротке поле*

Цілі, зміст та очікувані результати навчання, порядок та критерії оцінювання містяться у робочих програмах та силабусах відповідних нормативних та вибіркового навчальних дисциплін, які розміщені у рубриці «Навчальні дисципліни» розділу «Аспірантура, докторантура» веб-сайту юридичного факультету (див. 21), з якими аспіранти можуть вільно ознайомитись.

При цьому науково-педагогічні працівники, котрі забезпечують викладання відповідних навчальних дисциплін, на початку їхнього проведення безпосередньо доводять до відома аспірантів цю необхідну інформацію. Також для аспірантів проводяться відповідні консультації, на яких вони можуть отримати необхідну та детальну інформацію щодо цілей, змісту та очікуваних результатів навчання відповідних дисциплін, порядку та критеріїв їхнього оцінювання.

Результати опитування аспірантів щодо рівня інформаційного забезпечення навчального процесу та доведення до відома критеріїв оцінювання є досить високим – більше 80 % опитаних влаштовує. (див.20)

Опишіть, яким чином відбувається поєднання навчання і досліджень під час реалізації ОП
довге поле

Оскільки відповідно до Програми підготовка здобувачів вищої освіти здійснюється за третім (освітньо-науковим) рівнем, що передбачає необхідність проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, то її реалізація відбувається із необхідним поєднанням навчання та дослідження. Реалізація Програми сконструйована таким чином, щоб послідовно та ефективно забезпечити вимогу щодо проведення власного наукового дослідження аспіранта, зокрема починаючи з етапу вибору, обговорення та затвердження тем дисертаційних досліджень, завершуючи атестаційними процедурами та рекомендацією дисертації до захисту.

Формами сприяння та забезпечення реалізації наукового компонента Програми були насамперед залучення аспірантів до підготовки та проведення наукових заходів (конференцій, семінарів) та до підготовки й опублікування наукових праць (статей, тез конференцій).

На юридичному факультеті протягом реалізації Програми з 2016 року за участі аспірантів проводилась щорічна студентсько-аспірантська конференція «Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи» ([див.22](#)), за результатами яких видавались збірники матеріалів конференцій. Також аспіранти брали участь у підготовці та проведенні на юридичному факультеті щорічної звітної науково-практичної конференції «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні», у збірниках матеріалів якої наявні публікації аспірантів ([див.23](#)).

На юридичному факультеті видаються наукові фахові видання – «Вісник Львівського університету. Серія юридична» ([див.24](#)), «Український часопис конституційного права» ([див.25](#)), у відповідних номерах якого опубліковані результати наукових досліджень аспірантів.

Також аспіранти брали участь у підготовці та проведенні відповідними кафедрами юридичного факультету наукових заходів (конференцій, круглих столів, семінарів), зокрема кафедрою теорії та філософії права – III Міжнародного круглого столу «Права людини: філософські, теоретико-юридичні та соціологічні виміри» (14 листопада 2019 року) ([див.26](#)); кафедрою кримінального процесу та криміналістики – Всеукраїнської науково-практичної конференції «Кримінальний процес і криміналістика: виклики часу», що організувалась (24 січня 2020 року) ([див.27](#)) та ін. Із повним переліком цих наукових заходів [див.28](#).

Аспіранти різних років навчання результати своїх наукових досліджень публікували у різних наукових фахових виданнях, з повним переліком яких можна ознайомитись за посиланням ([див.29](#)).

Також для аспірантів організувались та проводились заходи за участі провідних та відомих як в Україні, так і за кордоном вчених та юристів-практиків, на яких вони ділились, зокрема і з аспірантами, результатами власних досліджень та цінним професійним досвідом, зокрема зустріч із Головою та суддями Конституційного Суду України ([див.30](#)), зустріч із Головою та суддями Верховного Суду ([див.31](#)).

Продемонструйте, із посиланням на конкретні приклади, яким чином викладачі оновлюють зміст освітніх компонентів на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі

довге поле

Оновлення освітніх компонентів викладачі юридичного факультету та Університету здійснюють на основі наукових досягнень та сучасних практик шляхом їхнього вивчення та врахування, що проявляється у впровадженні новацій у навчальні дисципліни. За результатами проходження стажувань та здійснення власних наукових досліджень науково-педагогічні працівники вносять зміни та доповнення до робочих програм навчальних дисциплін, після обговорення та затвердження яких на засіданнях кафедр, вони впроваджуються та реалізуються у навчальному процесі.

Наукові досягнення враховуються насамперед шляхом оновлення рекомендованої літератури. Наприклад, у робочі програми навчальних дисциплін у 2018-2019 та 2019-2020

навчальних роках було внесено доповнення у список рекомендованої літератури сучасних наукових праць щодо різних актуальних питань, зокрема навчальної дисципліни «Сучасні тенденції юридичної науки» – щодо філософських засад ідентифікації правовості антропо-соціальних явищ (Публічне право. – 2019. – № 1), потребою інтерпретації явищ права (Право України. – 2019. – № 6); навчальної дисципліни «Методологія сучасного правознавства» – щодо методів правового дослідження (Х.: Право; т. 2 – Філософія права – 2017); навчальної дисципліни «Проблеми адміністративної юстиції» – щодо актів Верховного Суду у системі джерел адміністративного права України (2017. Вип. 18), передумов формування адміністративного судочинства в Україні (2015. – № 3.); навчальної дисципліни «Теоретико-прикладні проблеми кримінальної відповідальності за злочини проти особи» – щодо відповідальності за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (К.: Ваїте, 2019); щодо злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (Сєвєродонецьк, 2018) та ін.

Оновлювались освітні компоненти і шляхом доповнення програмних питань навчальних дисциплін з врахуванням сучасних проблем та тенденцій правового розвитку різних галузей права. У робочі програми навчальних дисциплін у 2018-2019 та 2019-2020 навчальних роках було внесено відповідні доповнення програмних питань, зокрема програмні питання навчальної дисципліни «Методологія сучасного правознавства» доповнювались питаннями про прийоми та засоби пізнання правової кібернетики, галузевого правознавства, спеціально-наукової (неправової) методології; навчальної дисципліни «Проблеми адміністративної юстиції» - питаннями про судову конституційну реформу 2016 року; навчальної дисципліни «Правові проблеми реалізації права на працю в Україні» – питаннями про цивільно-правові форми реалізації права на працю, договору підряду, договору про надання послуг, договору на виконання науково-дослідних, або дослідно-конструкторських робіт та технологічних робіт, договору доручення; навчальної дисципліни «Теоретико-прикладні проблеми кримінальної відповідальності за злочини проти особи» – питаннями кримінально-правового регулювання евтаназії, домашнього насильства, примушування до шлюбу, сексуального насильства.

Опишіть, яким чином навчання, викладання та наукові дослідження у межах ОП пов'язані із інтернаціоналізацією діяльності ЗВО *коротке поле*

Інтернаціоналізація діяльності Університету є стратегічним напрямом його розвитку, який реалізується зокрема через International Office, Програми обмінів, Європейські програми і проекти тощо, та регламентується Положенням про порядок реалізації міжнародних проектів, грантів та договорів у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 29 березня 2018 року.

Між Університетом ([див.32](#)), зокрема і його юридичним факультетом ([див.33](#)), та іноземними закладами вищої освіти укладено низку договорів про міжнародну співпрацю, у межах реалізації яких організовувались та проводились заходи та проекти за участі іноземних вчених та практиків ([див.101](#)).

Навчання та викладання у межах Програми передбачає значну частину програмних результатів, які спрямовані на вивчення зарубіжного правового досвіду. Науково-педагогічні працівники беруть участь у наукових заходах (конференціях, семінарах, стажуваннях) за кордоном, а також публікують результати своїх наукових досліджень у зарубіжних виданнях. Також і наукові працівники аспірантів безпосередньо присвячені зарубіжному досвіду та поширюються за кордоном шляхом їхньої презентації на наукових заходах й публікації у зарубіжних наукових виданнях ([див.105](#)). Аспіранти юридичного факультету брали участь у наукових конференціях та стажуваннях закордоном ([див.100](#)). На юридичному факультеті функціонують школи іноземного права, зокрема школа польського та європейського права, школа німецького права, школа американського права ([див.103](#)).

5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність

Опишіть, яким чином форми контрольних заходів у межах навчальних дисциплін ОП дозволяють перевірити досягнення програмних результатів навчання?

довге поле

Форми контрольних заходів дозволяють перевірити зміст та обсяг (якість та рівень) набутих та засвоєних компетентностей, що передбачені програмними результатами відповідних навчальних дисциплін. Різновидами контрольних заходів у межах навчальних дисциплін Програми є поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль, що здійснюється під час проведення практичних занять, дозволяє перевірити якість та рівень підготовленості аспірантів з певних розділів навчальної програми, а також виконання індивідуальних завдань. Порядок та систему оцінювання якості та рівня знань при поточному контролі визначає робоча програма відповідної навчальної дисципліни.

Підсумковий (семестровий) контроль також дозволяє оцінити результати навчання аспірантів, передбачений для усіх навчальних дисциплін Програми та проводиться у формі семестрового екзамену або заліку. Залежно від програмних результатів навчальних дисциплін, які підлягають перевірці, форми проведення семестрового контролю можуть бути усною, письмовою, комбінованою, тестування тощо, які встановлюються у робочих програмах відповідних навчальних дисциплін.

Семестровий екзамен дозволяє перевірити програмні результати навчальних дисциплін зі значним обсягом теоретичного матеріалу, для засвоєння якого передбачено проведення практичних занять. За допомогою семестрового екзамену здійснюється перевірка засвоєння знань аспірантів у повному обсязі навчального матеріалу за семестр.

Екзамен як форма контролю встановлений для перевірки досягнення програмних результатів таких навчальних дисциплін Програми, як «Сучасні тенденції юридичної науки», «Філософія», «Іноземна мова за фаховим спрямуванням», а також усіх вибіркових навчальних дисциплін, які викладаються на різних напрямках.

Семестровий залік дозволяє перевірити засвоєння навчального матеріалу з дисципліни на підставі результатів виконання усіх видів робіт на практичних заняттях (поточного опитування, виконання індивідуальних завдань тощо) протягом семестру. Семестровий залік проводиться через виставлення оцінки за результатами поточної успішності і не передбачає обов'язкової присутності аспіранта.

Залік як форма контрольних заходів передбачена для перевірки програмних результатів навчання таких дисциплін Програми, як Педагогіка вищої школи, Методологія підготовки наукової публікації, Психологія вищої школи, Підготовка науково-інноваційного проекту, Інформаційні технології та програмування, Інтелектуальна власність і трансфер технологій, Інновації та підприємство.

Яким чином забезпечуються чіткість та зрозумілість форм контрольних заходів та критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти?

коротке поле

Чіткість і зрозумілість форм контрольних заходів та критеріїв оцінювання навчальних досягнень аспірантів забезпечується шляхом нормативного закріплення вимог щодо їхньої організації та проведення ([див.34](#)). Також у робочих навчальних програмах та силабусах відповідних навчальних дисциплін чітко та зрозуміло описано форми контрольних заходів та критерії оцінювання навчальних досягнень.

Система оцінювання успішності здобувачів вищої освіти доктора філософії у вигляді семестрових екзаменів оцінюється за шкалою ЄКТС, національною шкалою ("відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно") та 100-бальною шкалою Університету, а семестрових заліків – за шкалою ЄКТС та національною шкалою ("зараховано", "не зараховано").

У робочих навчальних програмах передбачається опис вимог щодо досягнення відповідних показників шкали та балів оцінювання. Наприклад, для досягнення 90-100 балів («відмінно») у Робочій програмі навчальної дисципліни «Актуальні проблеми

кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні» чітко передбачено положення про те, що вони виставляються «особі, яка дала повну і правильну відповідь на всі питання, що базуються на знанні нормативно-правових актів, судової практики; у повній мірі оволоділа науковими знаннями про актуальні проблеми кримінальної відповідальності неповнолітніх за законодавством України; вміє проявляти інноваційність, самостійність, і схильність до розробки нових ідей щодо проблем, що охоплюються цією навчальною дисципліною».

Яким чином і у які строки інформація про форми контрольних заходів та критерії оцінювання доводяться до здобувачів вищої освіти? *коротке поле*

Інформація про форми контрольних заходів та критерії оцінювання доводяться до аспірантів у різний спосіб, в повному обсязі, заздалегідь та вчасно.

Насамперед викладачі відповідно до п. 7.10-7.11 Положення про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 31.05.2018 ([див.19](#)) упродовж перших двох тижнів навчання ознайомлюють аспірантів із формою контрольних заходів, передбаченою для навчальної дисципліни, та критеріями оцінювання. При цьому інформація про форми контрольних заходів та критерії оцінювання міститься у документах, що розміщені на сайті юридичного факультету ([див.21](#)) та доступні для ознайомлення аспірантів, а інформація щодо проведення контрольних заходів та критеріїв їхнього оцінювання періодично протягом відповідних навчальних років розміщується у рубриці новин сайту юридичного факультету, як для аспірантів денної ([див.35](#)), так і заочної ([див.36](#)) форм навчання, а також розсилається на електронні скриньки аспірантів та відповідних кафедр для повідомлення аспірантів. Протягом навчального процесу викладачі проводять консультації, на яких додатково роз'яснюється інформація про форми контрольних заходів та критерії їхнього оцінювання, а також аспіранти можуть звертатись до викладачів з цього приводу.

Яким чином форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності)? *коротке поле*

Стандарт відсутній

Яким документом ЗВО регулюється процедура проведення контрольних заходів?

Яким чином забезпечується його доступність для учасників освітнього процесу?

коротке поле

Процедури проведення контрольних заходів щодо всіх рівнів вищої освіти в Університеті регулюються приписами Розділу 7. «Організація, планування та проведення контрольних заходів» Положення про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті імені Івана Франка ([див.19](#)). У 2020 році в Університеті почало діяти спеціальне Положення про контроль та оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка від 26 лютого 2020 року ([див.34](#)). Особливості проведення контрольних заходів у межах підготовки здобувачів вищої освіти рівня доктора філософії деталізуються у Розділі 5 «Організація планування та проведення контрольних заходів» Тимчасового положення ([див.13](#)).

Інформація про терміни залікової та екзаменаційної сесії заздалегідь розміщується на сайтах Університету ([див.37](#)), відділу аспірантури та докторантури ([див.38](#)) і юридичного факультету ([див.21](#)).

Рівень задоволеності аспірантів щодо процедур проведення контрольних заходів та їхньої доступності є досить високим, про що свідчать результати опитування аспірантів ([див.20](#)).

Щодо оцінки форм поточного і проміжного контролю знань – 89,4 % опитаних влаштовує; форм контролю знань на заліках – 94,8 % опитаних влаштовує; форм контролю знань на іспитах – 92,1 % опитаних влаштовує; критеріїв оцінювання знань поточної та підсумкової успішності – 84,3 % опитаних влаштовує; доведення до відома критеріїв оцінювання знань – 82,1 % опитаних влаштовує.

Яким чином ці процедури забезпечують об'єктивність екзаменаторів? Якими є процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів? Наведіть приклади застосування відповідних процедур на ОП *коротке поле*

Об'єктивність екзаменаторів забезпечується зокрема вчасним повідомленням аспірантів результатів оцінювання навчання; застосуванням системи оцінювання, що відповідає

декларованим цілям та завданням тем, дисциплін, практики; об'єктивними критеріями оцінювання. Як приклад об'єктивності екзаменатора доцільно навести проведення екзамену з дисципліни «Сучасні тенденції юридичної науки», під час якого екзаменатор анонімно перевіряв зашифровані бланки виконаних аспірантами індивідуальних завдань, а їхні результати встановлювались шляхом розшифрування.

Процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів передбачені вимогами чинного законодавства та полягають у тому, що у випадку наявності потенційного чи реального конфлікту інтересів відповідні особи повинні звернутись до безпосереднього керівника, зокрема завідувача кафедри, декана або ректора, для вжиття ними необхідних заходів, передбачених законодавством.

Спеціальні процедури щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів передбачені у Розділі 5 «Порядок подання та розгляду заяв» Положення про Комісію з питань етики та професійної діяльності Львівського національного університету імені Івана Франка від 25.09.2019 ([див.39](#)). Комісія з питань етики та професійної діяльності уповноважується розглядати заяви стосовно вирішення конфліктів у різних проявах.

Протягом реалізації Програми та з часу набрання чинності відповідного Положення випадків потенційного чи реального конфлікту інтересів виявлено не було.

Яким чином процедури ЗВО урегулюють порядок повторного проходження контрольних заходів? Наведіть приклади застосування відповідних правил на ОП *коротке поле*

Порядок повторного проходження контрольних заходів регулюється п. 7.6. Положенням про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті імені Івана Франка ([див.19](#)), відповідно до якого аспіранту, який отримав під час семестрового контролю не більше трьох незадовільних оцінок, дозволено ліквідувати академічну заборгованість. Строк ліквідації академічної заборгованості встановлюється для таких аспірантів не пізніше ніж початок наступного навчального семестру згідно з навчальним планом. Ліквідація академічної заборгованості здійснюється через повторне складання екзаменів і заліків не більше двох разів з кожної дисципліни: один раз викладачу, другий – комісії, яку створює декан факультету і до складу якої обов'язково входить лектор.

Водночас спеціальний порядок передбачений п. 2.9.8. Тимчасового положення ([див.13](#)), відповідно до якого до заліків та екзаменів не допускаються здобувачі, які не з'явилися на сесію або були відсутні на заняттях без поважних причин. У таких випадках рішення щодо допуску до здачі встановлених форм контролю приймає проректор з наукової роботи.

Прикладом застосування цих правил може бути складання екзамену з дисципліни «Сучасні тенденції юридичної науки» аспірантом кафедри конституційного права, котрий не з'явився на його складання без поважних причин.

Яким чином процедури ЗВО урегулюють порядок оскарження процедури та результатів проведення контрольних заходів? Наведіть приклади застосування відповідних правил на ОП *коротке поле*

Порядок оскарження процедури та результатів проведення контрольних заходів передбачений у п. 5.6 та п. 6. Положення про забезпечення академічної доброчесності у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 31 жовтня 2018 року ([див.40](#)). Відповідно до них визначаються критерії необ'єктивного оцінювання та встановлюється порядок здійснення апеляції за результатами перевірки наукових публікацій і текстів на плагіат. Апеляцію подає особисто автор (автори) роботи на ім'я Ректора Університету впродовж трьох робочих днів після оголошення результатів перевірки. За дорученням Ректора Комісія з питань етики та професійної діяльності Вченої ради Університету впродовж десяти робочих днів розглядає апеляційну справу.

Також спеціальний порядок оскарження процедур та результатів проведення контрольних заходів передбачений у проекті Кодексу етики та академічної доброчесності юридичного факультету, що розміщений на сайті юридичного факультету та проходить громадське обговорення ([див.41](#)). Стаття 4 проекту Кодексу визначає критерії та форми необ'єктивного оцінювання, а стаття 7. передбачає порядок звернення із заявою чи повідомленням про порушення, зокрема у зв'язку із оскарженням процедури та результатів

проведення контрольних заходів.

Протягом реалізації Програми звернень аспірантів щодо оскарження процедур та результатів контрольних заходів не було, відповідно приклади застосування відповідних правил відсутні.

Які документи ЗВО містять політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності? *коротке поле*

Положення про забезпечення академічної доброчесності у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 31 жовтня 2018 року ([див.40](#)) є основним документом, що містить політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, відповідно до п. 1.3. якого воно поширюється і на аспірантів. Також в Університеті діє Кодекс академічної доброчесності ([див.42](#)), на підставі якого працівники ([див.43](#)) та здобувачі вищої освіти ([див.44](#)) підписують відповідні декларації про дотримання академічної доброчесності у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Також на юридичному факультеті у 2019 році створена робоча група щодо підготовки проекту Кодексу етики та академічної доброчесності юридичного факультету ([див.41](#)), до складу якої входить представник аспірантів. Проект Кодексу розміщений на сайті юридичного факультету для громадського обговорення, після якого буде затверджений на засіданні Вченої ради юридичного факультету.

Які технологічні рішення використовуються на ОП як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності? *коротке поле:*

З метою перевірки робіт учасників освітнього процесу на наявність плагіату Університет забезпечує доступ до платформ з наданням відповідних сервісів. Для технічного забезпечення діяльності вищезгаданої платформи призначено відповідальну особу в Університеті, яка безпосередньо взаємодіє з надавачем вищезазначених послуг, створює відповідні профілі для відповідальних осіб на факультетах, проводить консультації, навчання тощо.

За поданням декана юридичного факультету призначено відповідальну особу на юридичному факультеті, яка забезпечує технічну перевірку робіт на наявність плагіату.

З 2019-2020 навчального року в Університеті та на юридичному факультеті функціонує платформа «Unicheck» ([див.45](#)), сервіси якої дозволяють перевіряти роботи аспірантів та науково-педагогічних працівників юридичного факультету на наявність плагіату.

Яким чином ЗВО популяризує академічну доброчесність серед здобувачів вищої освіти ОП? *коротке поле*

Для популяризації академічної доброчесності серед аспірантів на юридичному факультеті проводяться заходи з питань наукової етики та недопущення академічного плагіату.

В Університеті проводяться акції, метою яких є популяризація цінностей культури академічної доброчесності. Наприклад, в Університеті ще у грудні 2016 року організувався та проводився тиждень академічної доброчесності ([див.46](#)).

На юридичному факультеті у грудні 2019 року відбулась зустріч «Академічна доброчесність перед викликом антиплагіату» ([див.47](#)). Проводив цю зустріч заступник науково-дослідної частини Університету Іван Куньо, котрий розповів про вимоги академічної доброчесності та особливості перевірки наукових робіт у системі “Антиплагіат”. Також аспіранти юридичного факультету денної та заочної форм навчання підписали Декларацію академічної доброчесності ([див.44](#)).

Яким чином ЗВО реагує на порушення академічної доброчесності?

Наведіть приклади відповідних ситуацій щодо здобувачів вищої освіти відповідної ОП *коротке поле*

Адміністрація Університету та юридичного факультету повинна реагувати на порушення академічної доброчесності на підставі Положення про забезпечення академічної доброчесності у Львівському національному університеті імені Івана Франка ([див.40](#)), яке передбачає відповідні заходи впливу та санкції за порушення вимог академічної доброчесності.

У розділі 7 «Академічна відповідальність» передбачено основні види академічної відповідальності здобувачів вищої освіти, зокрема і аспірантів, та наукових, науково-

педагогічних, педагогічних працівників, до яких зокрема належить повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу вищої освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом вищої освіти пільг з оплати за навчання; відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання; позбавлення присудженого наукового ступеня чи присвоєного вченого звання; внесення до реєстру порушників академічної доброчесності та ін.

Прикладів порушення вимог академічної доброчесності станом на час реалізації Програми виявлено не було.

6. Людські ресурси

Яким чином під час конкурсного добору викладачів ОП забезпечується необхідний рівень їх професіоналізму? *коротке поле*

Необхідний рівень професіоналізму викладачів Програми забезпечується дотриманням вимог та процедур під час конкурсного добору, що передбачені Порядком проведення конкурсного відбору на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників Львівського національного університету імені Івана Франка від 31 жовтня 2018 року ([див.48](#)).

На засіданнях кафедри шляхом обговорення обирали найбільш кваліфікованих викладачів та наукових керівників, які забезпечуватимуть викладання за Програмою. Професорів кафедри обирала за конкурсом Вчена рада Університету таємним голосуванням строком на п'ять років із врахуванням пропозицій відповідної кафедри та Вченої ради юридичного факультету, звіту про попередній період роботи. Документи на заміщення посади професора кафедри могли подавати особи, які мають науковий ступінь доктора наук та/або вчене звання професора. Висновки відповідних кафедр та Вченої ради юридичного факультету про професійні та особисті якості претендентів затверджувались таємним голосуванням та передавались на розгляд Атестаційно-кадрової комісії Вченої ради Університету.

Реалізацію освітнього компоненту програми забезпечували 37 науково-педагогічних працівників (з них 25 – юридичного факультету), з яких посаду професора займають 19 (з них 17 – на юридичному факультеті), посаду доцента – 18 (з них 8 – на юридичному факультеті) ([див. 49](#)). Науковими керівниками аспірантів є 18 професорів та 35 доцентів кафедр юридичного факультету ([див. 50](#)).

Опишіть, із посиланням на конкретні приклади, яким чином ЗВО залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу *коротке поле*

Роботодавці залучались до організації та реалізації освітнього процесу шляхом врахування їхніх пропозицій та рекомендацій. За результатами проведеного у грудні 2019-січні 2020 року анкетування серед суддів, адвокатів, викладачів, державних службовців їхні пропозиції та рекомендації були враховані під час обговорення та затвердження змін до Програми та Навчального плану, що будуть реалізовуватись з 2020-2021 навчального року. Також протягом реалізації Програми було організовано та проведено низку науково-практичних заходів, в яких співorganizаторами та учасниками були потенційні роботодавці – органи державної влади, органи місцевого самоврядування, приватні компанії та громадські організації. Науково-практичний семінар з питань захисту прав інтелектуальної власності був організований спільно із Радою адвокатів Львівської області, Львівською обласною державною адміністрацією, Адвокатським об'єднанням «Тарасенко, Скочипець і партнери» та Патентно-юридичною агенцією «Royalty» ([див. 51](#)), круглий стіл «Земля – основне національне багатство. Право власності на землю гарантується» – спільно та за участі представників Головного територіального управління юстиції у Львівській області, Прокуратури Львівської області, Ради адвокатів Львівської області ([див.52](#)), круглий стіл з обговорення проекту Статуту територіальної громади міста Львова – спільно із Секретаріатом Львівської міської ради та Головним територіальним управлінням юстиції у Львівській області ([див.53](#)).

Опишіть, із посиланням на конкретні приклади, яким чином ЗВО залучає до аудиторних занять на ОП професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців *коротке поле*

До аудиторних занять за Програмою професіонали-практики, експерти галузі, представники роботодавців залучаються різним способом та у різних формах.

Насамперед частина викладачів, що забезпечують викладання за Програмою і проводять аудиторні заняття, водночас є професіоналами-практиками та діляться своїм досвідом з аспірантами. Навчальну дисципліну «Проблеми спадкового права» викладає доцент кафедри цивільного права та процесу Дякович М. М., котра водночас здійснює приватну нотаріальну практику та ділиться з аспірантами цінним професійним досвідом. Навчальну дисципліну «Проблеми договірних зобов'язань у сфері інтелектуальної власності» викладає професор кафедри інтелектуальної власності, корпоративного та інформаційного права Яворська О. С., котра є керівником Громадської організації «Центр дослідження інтелектуального права».

Водночас викладачі та наукові керівники, котрі забезпечують реалізацію Програми, є визнаними експертами в різних галузях права, адже є членами спеціалізованих вчених, науково-консультативних та експертних рад, що діють при різних органах державної влади ([див.54](#)).

Опишіть, яким чином ЗВО сприяє професійному розвитку викладачів ОП?

Наведіть конкретні приклади такого сприяння *коротке поле*

Університет сприяє професійному розвитку викладачів шляхом організації та проведення заходів з підвищення їхньої кваліфікації та стажування, до яких залучались як науково-педагогічні працівники, що забезпечують викладання дисциплін за Програмою, так і наукові керівники аспірантів. Порядок підвищення кваліфікації та стажування до грудня 2019 року регулювався Положенням про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних та науково-педагогічних працівників Львівського національного університету імені Івана Франка від 29.12.2011 р. На цей час він передбачений Положенням про підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників Львівського національного університету імені Івана Франка» від 18.12.2019 р. ([див.55](#))

У 2019 році завідувач кафедри теорії та філософії права Косович В. М. проходив стажування у Люблінському університеті імені Марії Кюрі-Склодовської, професор кафедри конституційного права Рабінович С. П. проходив стажування у Науково-дослідному інституті державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук. Повний список участі викладачів та наукових керівників аспірантів у проходженні стажувань та в наукових заходах закордоном [див.56](#) та Таблицю 2. Зведена інформація про викладачів.

Організаційно-методичний центр електронного навчання при Університеті регулярно проводить тренінги із впровадження інформаційних технологій у навчальний процес, у тому числі і з можливостями запровадження системи Moodle.

Продемонструйте, що ЗВО стимулює розвиток викладацької майстерності *коротке поле*

Університет стимулює розвиток викладацької майстерності шляхом організації та проведення заходів, на яких викладачі можуть удосконалити та підвищити їхні педагогічні знання та навички. Зокрема, на юридичному факультеті проводились методичні семінари ([див.57](#)), тренінги ([див.58](#)), курси ([див.59](#)) щодо підвищення педагогічної майстерності викладання юридичних дисциплін. На кафедрах з метою підвищення педагогічної майстерності обговорюються відкриті заняття (лекції, практичні), зокрема і викладачів, що забезпечують викладання дисциплін Програми.

На юридичному факультеті реалізуються вимоги Положення про мотиваційний фонд Львівського національного університету імені Івана Франка від 12.03.2019 р. та Положення про преміювання працівників, аспірантів і студентів Університету за наукові здобутки ([див п. 61](#)), і таким чином стимулюється їхня наукова активність та продуктивність.

У 2019-2020 навчальному році на юридичному факультеті проведено рейтингування

науково-педагогічних працівників, яке здійснювалось відповідно до Положення про оцінювання роботи та визначення рейтингів наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників (див.60). Викладачі та наукові керівники аспірантів зайняли високі позиції в рейтингу, з огляду на високі показники оцінки їхньої навчально-методичної роботи. Адміністрація юридичного факультету комунікує з громадськими організаціями, що проводять для викладачів юридичного факультету заходи із удосконалення викладацької майстерності (див. п. 62 та п. 63).

7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси

Продемонструйте, яким чином фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення ОП забезпечують досягнення визначених ОП цілей та програмних результатів навчання?

коротке поле

Заняття для аспірантів проводяться у навчальних приміщеннях юридичного факультету, що є пристосованими для проведення лекційних та практичних занять. Наукові семінари аспірантів юридичного факультету проводяться за круглим столом у залі засідань юридичного факультету, що сприяє досягненню мети їхнього проведення. Також на юридичному факультеті функціонують мультимедійні аудиторії, обладнані технічними засобами і пристроями, що дозволяють ефективно застосовувати інтерактивні методи викладання.

В Університеті функціонує Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка (див.64), фонди якої включають зокрема найновішу спеціалізовану юридичну літературу і доступ аспірантів до якої є безоплатним.

Щодо навчально-методичного забезпечення, то всі навчальні дисципліни Програми, як нормативні, так і вільного вибору аспіранта, забезпечені навчальним контентом, планами практичних занять, завданнями для самостійної роботи, питаннями, задачами, завданнями або кейсами для поточного та підсумкового контролю.

За результатами проведеного опитування аспірантів у 2020 році (див.20), рівень забезпечення Програми був оцінений досить високо: методичне забезпечення (підручники, програми, завдання для практичних і лабораторних занять) – 76,9 % опитаних влаштовує; доступ до комп'ютерної техніки та мережі Інтернет – 64,1 % опитаних влаштовує; оснащеність і укомплектованість факультетів, лабораторій – 82 % опитаних влаштовує.

Продемонструйте, яким чином освітнє середовище, створене у ЗВО, дозволяє задовольнити потреби та інтереси здобувачів вищої освіти ОП? Які заходи вживаються ЗВО задля виявлення і врахування цих потреб та інтересів? *коротке поле*

Потреби та інтереси аспірантів враховуються адміністрацією юридичного факультету для формування та підтримання такого освітнього середовища, яке б сприяло налагодженню ефективної співпраці та комунікації між аспірантами та науково-педагогічними працівниками.

У травні 2019 року на юридичному факультеті, після організаційних зустрічей із аспірантами та врахування їхніх потреб та інтересів, було відкрито приміщення «студентського простору» (див.65), у межах якого зокрема і аспіранти автономно та самостійно можуть організовувати та проводити свій час.

Для аспірантів проводилась серія зустрічей із випускниками аспірантури та науково-педагогічними працівниками (див.66), на яких вони ділились досвідом навчання в аспірантурі, зокрема консультативна зустріч «Що сниться аспірантам: (не) досяжні вершини аспірантури» (див.67), зустріч аспірантів із випускником аспірантури та старшим юристом Секретаріату Європейського суду з прав людини Тарасом Пашуком (див.68).

Враховуються потреби та інтереси аспірантів шляхом проведення опитувань та узагальнення їхніх результатів. Наприклад, на основі проведеного опитування за 2017-2018 навчальний рік (див.69) були враховані зауважень та пропозицій аспірантів щодо оптимізації та ущільнення розкладу занять протягом тижня, які тепер проводяться у другій половині дня та переважно протягом перших днів тижня.

Опишіть, яким чином ЗВО забезпечує безпечність освітнього середовища для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти (включаючи психічне здоров'я) *коротке поле*

В Університеті та на юридичному факультеті реалізуються права здобувачів вищої освіти, зокрема і аспірантів, на безпечні і нешкідливі умови навчання, праці та побуту. Для цього дотримуються вимоги нормативних документів щодо пожежної безпеки та цивільного захисту ([див.70](#)), зокрема Наказ Ректора «Про порядок проходження учасниками освітнього процесу навчання, інструктажів та перевірку знань з питань цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки» від 19 листопада 2018 року ([див.71](#)). Інструкції щодо порядку проведення первинного, повторного та позапланового інструктажів з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях у Львівському національному університеті імені Івана Франка ([див.72](#)).

Протягом реалізації Програми здійснювались заходи щодо гарантування безпеки життя та здоров'я учасників освітнього процесу, зокрема було здійснено евакуацію з головного корпусу Університету у зв'язку із повідомленням про його замінування ([див. п. 73, п. 74](#)), а також було введено карантин у зв'язку із запобіганням поширенню коронавірусу COVID-19 ([див.75](#)).

Підтримується і психічне здоров'я здобувачів вищої освіти, в тому числі і аспірантів, які мають можливість безкоштовно отримати фахову психологічну допомогу у Психологічній службі Університету ([див.76](#)). На юридичному факультеті у грудні 2019 року проводився психологічний тренінг ([див.77](#)), на якому засвоювались вміння та навички щодо підвищення своєї продуктивності та боротьби з прокрастинацією.

Опишіть механізми освітньої, організаційної, інформаційної, консультативної та соціальної підтримки здобувачів вищої освіти? Яким є рівень задоволеності здобувачів вищої освіти цією підтримкою відповідно до результатів опитувань? *довге поле*

Механізми освітньої, організаційної, інформаційної, консультативної та соціальної підтримки аспірантів на юридичному факультеті налагоджені та функціонують як система заходів, яка здійснюється відділом аспірантури та докторантури Університету, адміністрацією юридичного факультету, кафедрами та іншими структурними підрозділами Університету. Для аспірантів організуються та проводяться колективні та індивідуальні зустрічі, на яких вони з'ясовують та вирішують питання, пов'язані із навчальною та науковою діяльністю.

Відділ аспірантури та докторантури Університету ([див.78](#)) оголошує конкурсний прийом до аспірантури та оприлюднює Правила прийому до аспірантури на офіційному веб-сайті, організовує навчальний процес аспірантів, прийом іспитів та оформлення заліків, організовує прийом, переміщення та відрахування аспірантів, організовує та контролює своєчасне планування та виконання індивідуальних планів роботи аспірантів, готує накази на призначення стипендій аспірантам, готує документи на затвердження тем кандидатських дисертацій та здійснює інші організаційні, інформаційні та консультативні заходи.

Інформаційна підтримка аспірантів, яка здійснюється адміністрацією юридичного факультету та відповідними кафедрами, забезпечується шляхом електронної розсилки повідомлень про проведення навчальних занять (розкладів), про проведення наукових семінарів, про підготовку та проведення наукових заходів, про зміст та строки звітування (атестації), про можливість академічної мобільності і стажувань та ін.

На юридичному факультеті проводились консультаційні зустрічі щодо вступу в аспірантуру ([див.79](#)), щодо дотримання вимог академічної доброчесності та доступу до баз даних юридичної літератури ([див.47](#)), щодо досвіду підготовки та оформлення кандидатських дисертацій ([див.67](#)). Аспіранти отримують консультації та поради і під час подання матеріалів статей для публікації у фахових виданнях та збірниках конференцій, що видаються на юридичному факультеті, щодо вимог та процедур для отримання академічних відпусток, атестаційних звітів, академічної мобільності та ін.

Соціальна підтримка аспірантів здійснюється зокрема шляхом призначення різного виду стипендій. Аспірантам, які навчаються на денній формі навчання виплачується академічна стипендія ([див.80](#)). Окремі категорії аспірантів мають право на додаткове джерело

утримання за рахунок виплати соціальних стипендій ([див.81](#)).

Рівень задоволеності аспірантів цією підтримкою є високим, про що свідчать результати узагальнення опитувань аспірантів ([див.20](#)). У 2020 році показники були такими: щодо задоволеності від інформування про навчальні, наукові та позанавчальні заходи – 89,8 % опитаних влаштовує; щодо можливості комунікації з викладачами – 92,1 % влаштовує; щодо проведення консультацій – 91,3 % влаштовує; щодо зручності розкладу занять – 82 % влаштовує.

Яким чином ЗВО створює достатні умови для реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами? Наведіть посилання на конкретні приклади створення таких умов на ОП (якщо такі були) *коротке поле*

Права осіб з особливими освітніми потребами реалізуються шляхом виконання та дотримання приписів Статуту Львівського національного університету імені Івана Франка від 17 травня 2018 року ([див.82](#)), зокрема прав осіб на академічну відпустку або на перерву в навчанні зі збереженням окремих прав здобувача вищої освіти (п. 10.19.20); на спеціальний навчально-реабілітаційний супровід та вільний доступ до інфраструктури Університету відповідно до медико-соціальних показань за наявності обмежень життєдіяльності, зумовлених станом здоров'я (п. 10.19.27). Також відповідно до п. 11.6 Положення про організацію освітнього процесу ([див.19](#)) здобувач вищої освіти має право на перерву у навчанні у зв'язку з обставинами, які унеможливають виконання освітньої програми.

Протягом реалізації Програми з 2016 по 2020 рік право на академічну відпустку у зв'язку із сімейними обставинами використали 13 аспірантів, у зв'язку із доглядом за дитиною – 1 аспірант.

Університет сприяє реалізації права на освіту особами з особливими потребами, зокрема проведено заходи та заплановано проекти щодо супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення ([див.83](#)). Головний корпус Університету за адресою: м. Львів, вул. Університетська, 1, обладнаний пандусами та спеціальними вбиральнями. На юридичному факультеті за адресою: вул. Січових стрільців, 14, функціонує спеціально обладнаний ліфт. Для доступу до аудиторного фонду закуплено мобільний сходовий підйомник PTR-130.

Яким чином у ЗВО визначено політику та процедури врегулювання конфліктних ситуацій (включаючи пов'язаних із сексуальними домаганнями, дискримінацією та корупцією)? Яким чином забезпечується їх доступність політики та процедур врегулювання для учасників освітнього процесу? Якою є практика їх застосування під час реалізації ОП? *довге поле*

Політика Університету, яка реалізується зокрема і на юридичному факультеті, спрямована на запобігання виникнення конфліктних ситуацій між учасниками освітнього процесу. На нормативному рівні гарантуються права осіб, які навчаються, зокрема і аспірантів, на захист від будь-яких форм експлуатації, фізичного та психічного насильства, а також на оскарження дій та бездіяльності органів управління Університету та їхніх посадових осіб, педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників (п. 10.19.23, 10.19.26 Статуту Університету ([див.82](#))).

Водночас, у випадку ж виникнення конфліктних ситуацій процедури їх врегулювання передбачають можливість звернення до безпосереднього керівника, зокрема завідувача кафедрою, декана або ректора, для вжиття ними відповідних заходів. Відтак порядок вирішення конфліктних ситуацій в Університеті передбачає декілька рівнів: університетський (на рівні ректора, проректорів (відповідно до розподілу функціональних обов'язків, комісією з питань етики та професійної діяльності Університету), факультетський (на рівні декана та заступників (відповідно до розподілу функціональних обов'язків) та кафедральний (на рівні завідувача кафедри).

Спеціальні процедури щодо врегулювання конфліктних ситуацій передбачені у Положенні про Комісію з питань етики та професійної діяльності Львівського національного університету імені Івана Франка від 25.09.2019 ([див.39](#)).

На Комісію з питань етики та професійної діяльності покладено реалізацію одного з

основних завдань – забезпечення вирішення конфліктних ситуацій в освітньому середовищі, пов'язаних з корупційними проявами, із проявами гендерного насильства, дискримінації чи домагань у різних проявах, інших конфліктів. Комісія з питань етики та професійної діяльності уповноважується розглядати заяви стосовно вирішення конфліктів у різних проявах. Процедури розгляду таких заяви регламентуються у розділі 5 «Порядок подання та розгляду заяв» ([див.39](#)).

Також на юридичному факультеті у 2019 році підготовлено проект Кодексу етики та академічної доброчесності юридичного факультету ([див.41](#)). У проекті Кодексу містяться деталізовані процедури врегулювання конфлікту інтересів. Стаття 3 Проекту «Конфлікт інтересів» визначає природу та особливості різновидів конфліктів інтересів, а також передбачає можливі моделі їхнього вирішення.

Доступність політики та процедур врегулювання конфліктних ситуацій забезпечується відкритим доступом до інформації у рубриці «Врегулювання конфліктних ситуацій» на сайті юридичного факультету ([див.21](#)).

Також аспіранти інформуються про гарантії та процедури вирішення конфліктних ситуацій під час ознайомлення та підписання Декларації академічної доброчесності.

Практика застосування процедур врегулювання конфліктних ситуацій під час реалізації Програми перебуває у процесі формування.

8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми

Яким документом ЗВО регулюються процедури розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду ОП? Наведіть посилання на цей документ, оприлюднений у відкритому доступі в мережі Інтернет. Опишіть, яким чином та з якою періодичністю відбувається перегляд ОП? Які зміни були внесені до ОП за результатами останнього перегляду, чим вони були обґрунтовані? *довге поле*

Процедури розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду Програми в загальному регулюються приписами Розділу 3. «Нормативна база організації освітнього процесу» Положення про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті імені Івана Франка ([див.19](#)), приписами п. 3.2. «Розробка та затвердження програм», п. 3.9. «Поточний моніторинг і періодичний перегляд програм» Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освіти у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 01 лютого 2019 року ([див.86](#)). Водночас особливості реалізації цих процедур на третьому рівні вищої освіти підготовки доктора філософії передбачені Тимчасовим положення ([див.13](#)).

Перегляд Програми здійснюється насамперед на основі врахування пропозицій та зауважень аспірантів, які зумовлюються досвідом їхнього навчання та напрямками досліджень та виявляються шляхом проведення періодичних опитувань аспірантів та зустрічей з ними. На сайті юридичного факультету в рубриці «Обговорення проектів змін та доповнень до Програми та навчального плану» ([див.21](#)) розміщуються для обговорення та отримання пропозицій та зауважень проекти змін та доповнень до Програми та навчального плану. В подальшому пропозиції та зауваження виносяться на обговорення членів Групи забезпечення спеціальності, які визначають рівень їхньої обґрунтованості та доцільності. За результатами таких обговорень Група забезпечення спеціальності пропонує Вченій раді юридичного факультету проект змін та доповнень до Програми для затвердження. Перегляд Програми зумовлений графіком навчального процесу та відбувається переважно один раз протягом навчального року.

У 2019-2020 навчальному році зміни та доповнення Програми та навчального плану стосувались збільшення обсягу годин наукового семінару із 8 годин до 16 годин на семестр, що було викликано необхідністю підвищення практичної складової підготовки. У зв'язку з цим зменшено обсяг лекційних занять з вибіркового навчальних дисциплін складової глибинних знань зі спеціальності з 32 до 16 годин. Також було включено до складової глибинних знань зі спеціальності нормативну навчальну дисципліну «Методологія сучасного правознавства».

З 2020-2021 навчального року впроваджуватимуться зміни та доповнення Програми та навчального плану, що пов'язані із включенням до складової універсальних навичок нормативної навчальної дисципліни «Організаційно-правові питання захисту дисертації». У зв'язку з цим зменшуватиметься обсяг навчальних дисциплін «Сучасні тенденції юридичної науки» та «Підготовка науково-інноваційного проекту» з 3 до 2 кредитів ЄКТС; із включенням до складової глибинних знань зі спеціальності вибіркових навчальних дисциплін «Проблеми сучасного адміністративного права в Україні», «Проблеми цивільного процесуального права України», «Актуальні проблеми доказового права і теорії доказів у кримінальному провадженні».

Продемонструйте, із посиланням на конкретні приклади, як здобувачі вищої освіти залучені до процесу періодичного перегляду ОП та інших процедур забезпечення її якості, а їх позиція береться до уваги під час перегляду ОП *коротке поле*

Здобувачі вищої освіти залучені до процесу періодичного перегляду Програми шляхом організації та проведення опитувань та зустрічей з аспірантами, на яких виявлялись їхні інтереси та запити щодо удосконалення підготовки за Програмою, які в подальшому обговорювались на засіданнях Групи забезпечення та Вченої ради юридичного факультету, і в підсумку відображені у змінах до доповненнях до Програми.

За результатами проведених опитувань та зустрічей з аспірантами було встановлено, що кількість годин лекційних занять з навчальних дисциплін є надмірною та обтяжливою для аспірантів і потребує зменшення з 32 до 16 годин, натомість проведення наукових семінарів підтвердило свою ефективність для аспірантів, а тому потребувало збільшення з 8 годин до 16 годин протягом семестру. Також бралась до уваги позиція аспірантів щодо необхідності введення освітньої компоненти, пов'язаної із організаційно-правовими питаннями підготовки до захисту дисертації, у зв'язку з чим було введено відповідну навчальну дисципліну, яка викладатиметься з 2020-2021 навчального року для аспірантів 4 року навчання.

Яким чином студентське самоврядування бере участь у процедурах внутрішнього забезпечення якості ОП *коротке поле*

В Університеті та на юридичному факультеті функціонують організації здобувачів вищої освіти, до яких входять і аспіранти юридичного факультету, зокрема Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, Молоді науковці юридичного факультету ([див.84](#)), і які беруть активну участь у процедурах внутрішнього забезпечення якості Програми. Наприклад, на засіданні Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених розглядалось питання щодо надання згоди на відрахування одного з аспірантів за невиконання навчального плану.

До складу вчених рад Університету та юридичного факультету входять представники здобувачів вищої освіти, в тому числі аспірантів, які беруть участь у засіданнях вчених рад, висловлюють та обговорюють зокрема і позиції аспірантів під час вирішення питань, пов'язаних із внутрішнім забезпеченням якості Програми. Під час розгляду та вирішення питань про затвердження тем кандидатських дисертацій, про удосконалення підготовки здобувачів освіти третього рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право», про атестацію аспірантів, про обговорення результатів узагальнення опитування аспірантів, активну участь брали члени вченої ради юридичного факультету – представники здобувачів вищої освіти. Водночас аспіранти брали участь у засіданнях відповідних кафедр та Вченої ради юридичного факультету ([див.85](#)), під час яких обговорювались та вирішувались питання, що безпосередньо пов'язані із їхнім навчанням в аспірантурі.

Продемонструйте, із посиланням на конкретні приклади, як роботодавці безпосередньо або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду ОП та інших процедур забезпечення її якості *коротке поле*

Роботодавці залучались до процесу періодичного перегляду Програми шляхом врахування їхніх пропозицій та зауважень за результатами проведених анкетувань. У 2019-2020 навчальному році було враховано пропозиції щодо підвищення практичної складової підготовки та збільшено обсяг годин наукового семінару та зменшено обсяг лекційних занять з вибіркових навчальних дисциплін. З 2020-2021 навчального року

враховуватимуться пропозиції роботодавців щодо необхідності поглиблення спеціальної підготовки шляхом включення до складової глибинних знань зі спеціальності вибіркового навчальних дисциплін.

Також під час науково-практичних заходів, які організовувались та проводились за участі потенційних роботодавців, виявлялись та враховувались їхні запити та інтереси щодо актуальної тематики наукових досліджень та змісту освітнього складової Програми. Враховувались вони за результатами проведених [V](#), [VI](#), [VII](#), [VIII](#) міжнародного форуму з практики Європейського суду з прав людини, що проводились протягом 2016-2019 років спільно з Верховним Судом, Вищим адміністративним судом України, Національною школою суддів України, Міністерством юстиції України.

Також до процесу перегляду Програми та інших процедур забезпечення її якості були залучені як потенційні роботодавці відповідні кафедри юридичного факультету. На засіданнях кафедр обговорювались та вирішувались питання щодо зміни та запровадження нових навчальних дисциплін за Програмою.

Опишіть практику збирання та врахування інформації щодо кар'єрного шляху та траєкторій працевлаштування випускників ОП *коротке поле*

Завершення навчання за Програмою відбудеться 11 вересня 2020 року. Збирання та врахування інформації щодо кар'єрного шляху та траєкторії працевлаштування випускників Програми заплановано здійснювати після завершення їхнього навчання. Враховуючи особливості підготовки здобувачів вищої освіти рівня доктора філософії, яка завершується наданням висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації, заплановано здійснювати моніторинг стану захистів дисертацій аспірантів та їхнього подальшого працевлаштування. Водночас на юридичному факультеті вже здійснюються заходи щодо професійного орієнтування аспірантів, щодо їхнього заохочення до можливого працевлаштування на юридичному факультеті після успішного захисту дисертації, щодо моніторингу стану їх працевлаштування.

При цьому частина аспірантів вже є працевлаштованими, зокрема і на кафедрах юридичного факультету (5 аспірантів на 3 кафедрах).

Які недоліки в ОП та/або освітній діяльності з реалізації ОП були виявлені у ході здійснення процедур внутрішнього забезпечення якості за час її реалізації? Яким чином система забезпечення якості ЗВО відреагувала на ці недоліки? *довге поле*

Недоліки в Програмі та освітній діяльності під час її реалізації були виявлені та враховані зокрема під час проведення опитувань, зустрічей із аспірантами, обговорення питань навчання за Програмою на засіданнях Вченої ради юридичного факультету та на засіданнях відповідних кафедр.

Були враховані недоліки реалізації Програми за результатами опитування щодо оцінки змісту Програми. Було звернуто увагу на відносно високі показники негативних відповідей аспірантів щодо забезпечення практичної підготовки та розподілу годин між дисциплінами, що читаються ([див.69](#)). У зв'язку з цим було запропоновано, обговорено та вирішено збільшити кількість навчальних годин для проведення наукових семінарів та зменшити кількість навчальних годин лекційних занять.

Також брались до уваги показники щодо оцінки переліку наявних вибіркового дисциплін Програми – 13,5% «радше не влаштовує» ([див.20](#)). У зв'язку з цим запропоновано, обговорено та вирішено доповнити перелік вибіркового навчальних дисциплін Програми, що запроваджуватимуться з 2020-2021 навчального року.

Науково-педагогічним працівникам, які забезпечують викладання навчальних дисциплін за Програмою, звернуто увагу на необхідність та доцільність покращення методів проведення практичних занять (15% «радше не влаштовує»), уточнення та роз'яснення аспірантам критеріїв оцінювання знань поточної та підсумкової успішності та доведення до їхнього відома (13,2/7,7% – «радше не влаштовує», 2,6/10,3% – «взагалі не влаштовує»), покращення методичного забезпечення (підручників, програм, завдань для практичних занять) (12,8% – «радше не влаштовує», 10,3% – «взагалі не влаштовує»).

У процесі реалізації Програми виявились недоліки щодо забезпечення організації навчального процесу, зокрема щодо формування розкладу занять аспірантів. 3

врахуванням цих зауважень розклад аспірантів розпочав формуватись не лише з врахуванням інтересів науково-педагогічних працівників, але і з врахуванням побажань аспірантів щодо ущільнення занять та днів навчання протягом тижня. Навчальні заняття у розкладі тепер формуються у другій половині дня та протягом перших або останніх трьох днів тижня.

Також недоліки були виявлені в організації наукових семінарів, що проводились на окремих кафедрах. З метою підвищення їхньої якості з 2019-2020 навчального року їхнє проведення розпочалось для усіх напрямів спеціальності 081«Право» для різних років навчання аспірантів. Це дозволило підвищити ефективність наукових семінарів [\(див.87\)](#). Реагували також на виявлені недоліки щодо рівня залученості аспірантів до наукових заходів, що організовувались та проводились на юридичному факультеті. Тим аспірантам, які не подавали для публікації у матеріалах цих конференцій результати своєї наукової діяльності або не брали у них безпосередньої участі, робились зауваження під час проведення їхньої атестації на засіданнях відповідних кафедр та Вченої ради юридичного факультету. Це дозволило в 2018-2020 навчальних роках підвищити рівень залученості аспірантів до наукових заходів.

Продемонструйте, що результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти беруться до уваги під час удосконалення ОП. Яким чином зауваження та пропозиції з останньої акредитації та акредитацій інших ОП були ураховані під час удосконалення цієї ОП? *довге поле*

Програма після її ліцензування у 2016 році реалізовується вперше та не проходила акредитації. Зауваження та пропозиції враховуватимуться після проведення її акредитації.

Опишіть, яким чином учасники академічної спільноти змістовно залучені до процедур внутрішнього забезпечення якості ОП? *коротке поле*

Учасники академічної спільноти у достатній та повній мірі залучені до процедур внутрішнього забезпечення якості Програми. Насамперед, учасники академічної спільноти, які є членами відповідних кафедр, а окремі з них і членами вчених рад юридичного факультету та Університету, беруть участь в обговоренні та вирішенні питань щодо внутрішнього забезпечення якості Програми. Учасники академічної спільноти змістовно висловлюють пропозиції та зауваження під час обговорення та затвердження тем дисертаційних досліджень, атестації аспірантів, удосконалення програм та навчальних планів підготовки аспірантів, рекомендації до друку матеріалів статей у фахових наукових виданнях, обговорення та затвердження робочих програм навчальних дисциплін, надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Опишіть розподіл відповідальності між різними структурними підрозділами ЗВО у контексті здійснення процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освіти *коротке поле*

Розподіл відповідальності між різними структурними підрозділами Університету щодо здійснення процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освіти передбачений у п. 2.2. «Розподіл повноважень, функції підрозділів, колегіальних і дорадчих органів управління та самоврядування» Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освіти у Львівському національному університеті імені Івана Франка [\(див.86\)](#).

Система внутрішнього забезпечення якості освіти передбачає факультетський та університетський рівень залучення відповідальних за цей напрям роботи підрозділів.

На факультетському рівні відповідальність щодо контролю за якістю розподілена між Вченою радою, деканом, заступником декана з наукової роботи юридичного факультету, завідувачами кафедр та науково-педагогічними працівниками (п. 2.1.2 Положення).

На університетському рівні повноваження та функції розподілені між такими підрозділами, як Центр забезпечення якості освіти, Центр моніторингу, Відділ сприяння працевлаштуванню, Науково-дослідна частина, Приймальна комісія, Центр мережних технологій та ІТ підтримки, Відділ АСУ «Сигма», Відділ по роботі з ЄДЕБО, Відділ міжнародних зв'язків, Наукова бібліотека, Відділ інформаційного забезпечення, Студентський відділ / Студентські представницькі органи.

Спеціальні функції щодо здійснення процесів і процедур внутрішнього забезпечення

якості освіти на третьому рівні вищої освіти підготовки доктора філософії покладено на Відділ аспірантури та докторантури Університету ([див.13](#)).

9. Прозорість і публічність

Якими документами ЗВО регулюється права та обов'язки усіх учасників освітнього процесу? Яким чином забезпечується їх доступність для учасників освітнього процесу?

коротке поле

Права та обов'язки усіх учасників освітнього процесу регулюються приписами таких документів Університету, як Статут Львівського національного університету імені Івана Франка від 11.10.2018 року ([див.82](#)), Положення про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 31.05.2018 ([див.19](#)), Тимчасове положення про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 26.09.2018 року ([див.13](#)), Правила внутрішнього розпорядку Львівського національного університету імені Івана Франка від 17 травня 2013 року ([див.88](#)), Положення про юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка від 28 листопада 2018 року ([див.89](#)).

У Статуті містяться відповідні приписи Розділу 10. «Права та обов'язки учасників освітнього процесу в Університеті», зокрема щодо прав та обов'язків науково-педагогічних, наукових та педагогічних працівників Університету, щодо прав та обов'язків осіб, яких навчаються, в тому числі і аспірантів. Порядок реалізації прав та обов'язків учасників освітнього процесу, зокрема науково-педагогічних працівників, що забезпечують реалізацію Програми, а також аспірантів, деталізується в інших документах Університету.

Доступність цих документів забезпечується шляхом їхнього розміщення на офіційному веб-сайті Університету ([див.90](#)), Відділу аспірантури та докторантури ([див.91](#)) та юридичного факультету ([див.21](#)).

Наведіть посилання на веб-сторінку, яка містить інформацію про оприлюднення на офіційному веб-сайті ЗВО відповідного проекту з метою отримання зауважень та пропозицій заінтересованих сторін (стейкхолдерів).

Адреса веб-сторінки

<https://law.lnu.edu.ua/academics/postgraduates>

Наведіть посилання на оприлюднену у відкритому доступі в мережі Інтернет інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти)

<https://law.lnu.edu.ua/academics/postgraduates>

10. Навчання через дослідження

Продемонструйте, що зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) *коротке поле*

Зміст Програми відповідає науковим інтересам аспірантів з огляду на те, що передбачені програмні результати навчальних дисциплін переважно відповідають тематиці затверджених дисертацій аспірантів та їхнім напрямам досліджень. Наприклад, навчальна дисципліна «Актуальні проблеми кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні» пропонувалась для вибору аспіранту дотично до теми його дисертації «Виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх». З іншими прикладами дотичності навчальних дисциплін затвердженій тематиці дисертацій аспірантів [див.92](#).

Також наукові семінари, що організовувались та проводились в межах реалізації Програми, враховували інтереси аспірантів щодо відповідності тем доповідей та призначення опонентів тематиці і напрямам їхнього досліджень ([див.87](#)).

Результати останнього опитування аспірантів щодо оцінки змісту Програми свідчать про високий рівень їхньої задоволеності, зокрема щодо структури навчальних дисциплін – 97,4 % опитаних влаштовує; щодо забезпечення теоретичної підготовки – опитаних влаштовує 92,3 %; щодо наявного переліку нормативних дисциплін Програми – 92,3 % опитаних влаштовує; щодо наявного переліку вибіркового дисциплін Програми – 86,4 % опитаних влаштовує ([див.20](#)).

Опишіть, яким чином зміст освітньо-наукової програми забезпечує повноцінну підготовку здобувачів вищої освіти до дослідницької діяльності за спеціальністю та/або галуззю *коротке поле*

Зміст Програми забезпечує повноцінну підготовку аспірантів до дослідницької діяльності, оскільки включає наукову складову, що передбачає необхідність здійснення власного наукового дослідження. Програмні результати навчання дисциплін «Сучасні тенденції юридичної науки», «Підготовка науково-інноваційного проекту», «Методологія підготовки наукової публікації», а також проведення наукових семінарів спрямовані на забезпечення повноцінної підготовки аспірантів до дослідницької діяльності ([див.87](#)).

Про повноцінність такої підготовки можуть свідчити насамперед опубліковані аспірантами юридичного факультету протягом реалізації Програми (2016-2020 роки) наукові праці (статі, тези доповідей), з повним переліком яких можна ознайомитись у [п. 93](#), а також їхня участь у підготовці та проведенні протягом реалізації Програми (2016-2020 років) у наукових заходах на юридичному факультеті, з повним переліком яких можна ознайомитись у [п. 94](#).

Повноцінна підготовка аспірантів до дослідницької діяльності також підтверджується високими результатами заліково-екзаменаційної сесії та достатньо високою оцінкою задоволеності викладання дисциплін за результатами опитування аспірантів.

Опишіть, яким чином зміст освітньо-наукової програми забезпечує повноцінну підготовку здобувачів вищої освіти до викладацької діяльності у закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю *коротке поле*

Зміст Програми забезпечує повноцінну підготовку аспірантів до викладацької діяльності так, як передбачає необхідність здобуття знань, вмінь та навиків щодо педагогічної діяльності. Освітня складова Програми охоплює такі компоненти, як «Педагогічна практика», «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи», програмні результати яких безпосередньо спрямовані на формування необхідних для викладацької діяльності компетентностей. Проходження педагогічної практики здійснюється у порядку, визначеному Положенням про педагогічну практику аспірантів Львівського національного університету імені Івана Франка від 30 травня 2018 року ([див.95](#)), відповідно до якого загальний обсяг педагогічної практики складає 4 кредити ЄКТС (120 годин) у шостому семестрі навчання, з яких навчально-методична робота становить 70 навчальних годин, а на аудиторне навантаження відводиться (читання лекцій (за рішенням кафедри), проведення семінарських, практичних, лабораторних занять) відводиться 50 годин навчальної практики. Захист педагогічної практики здійснюється на засіданні кафедри.

У 2018-2019 навчальному році педагогічну практику пройшли 22 аспірантів (9 – денної форми навчання, 13 – заочної форми навчання), що відображено у звітах про проходження педагогічної практики. У 2019-2020 навчальному році педагогічну практику проходять 25 аспірантів (8 денної форми навчання, 17 заочної форми навчання).

Також аспіранти залучались до організації та проведення навчальних занять у межах Школи юного правника ([див.96](#)).

Продемонструйте дотичність тем наукових досліджень аспірантів (ад'юнктів) напрямом досліджень наукових керівників *коротке поле*

Протягом реалізації Програми було обговорено та затверджено 111 тем дисертаційних досліджень, які були закріплені за 52 науковими керівниками ([див.97](#)). Усі теми наукових досліджень аспірантів у більшій чи меншій мірі дотичні до напрямів досліджень їхніх наукових керівників, про що можуть свідчити їхні наукові праці ([див.98](#)).

Наприклад, такі теми наукових досліджень аспірантів, як «Інтегративне праворозуміння: сучасні інтерпретації», «Права людини в сучасних доктринах протестантизму»,

«Загальнотеоретична концепція прав людини Герша Лаутерпахта і її вплив на практику правознавства», що виконуються під керівництвом професора кафедри теорії та філософії права Рабіновича П. М., відповідають його основним напрямкам досліджень, що відображені зокрема у таких наукових публікаціях керівника, як «Явища права: потребова інтерпретація» (Право України. – 2019. – № 6); «Професор Герш Лаутерпахт – перший проєктант спеціального органу ООН з контролю за дотриманням її Міжнародного білля прав людини» (Право України. – 2017. – № 4); «Екзистенціальні потреби людини – першоджерело її основоположних прав» (Публічне право. – 2018. – № 2).

Опишіть з посиланням на конкретні приклади, як ЗВО організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення і апробації результатів наукових досліджень аспірантів (ад'юнктів) *коротке поле*

На юридичному факультеті протягом реалізації Програми з 2016 року організувалась та проводилась, зокрема і для аспірантів, щорічна студентсько-аспірантська конференція «Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи», за результатами якої видавались збірники матеріалів ([див.22](#)), щорічна звітна науково-практична конференція «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні», у збірниках матеріалів якої публікувались також результати досліджень аспірантів ([див.23](#)). Також відповідні кафедри юридичного факультету організували та проводили наукові заходи, в яких брали участь аспіранти ([див.28](#)), і за результатами яких публікувались їхні наукові дослідження ([п. 29](#)). При цьому, як матеріали статей для публікації у наукових фахових виданнях піддавались обговоренню на засіданнях відповідних кафедр та були ними рекомендовані для друку, так і тези доповідей аспірантів для участі у наукових конференціях публікувались за умови надання рекомендацій наукових керівників.

На юридичному факультеті видаються наукові фахові видання – «Вісник Львівського університету. Серія юридична» ([див.24](#)), «Український часопис конституційного права» ([див.25](#)), в окремих номерах яких опубліковані результати наукових досліджень аспірантів ([див.99](#)).

Проаналізуйте, як ЗВО забезпечує можливості для долучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, наведіть конкретні проєкти та заходи *коротке поле*

Долучення аспірантів до міжнародної академічної спільноти забезпечується шляхом сприяння їхньої участі у міжнародних проєктах та заходах ([див.100](#)). Аспіранти проходили стажування в іноземних закладах вищої освіти, як от на базі Тюбінгенського університету Еберхарда Карла (Німеччина), Університету Фоджа (Італія), Вроцлавського університету (Польща) та ін.

На юридичному факультеті організуються наукові заходи за участі іноземних представників ([див.101](#)). Проводилась зустріч із запрошеним професором, доктором права (Гарвардський університет) Бостяном М. Зупанчиком (суддею Європейського суду з прав людини (1998-2016) та ін. ([див.102](#)).

На факультеті функціонують школи іноземного права, зокрема школа польського та європейського права, школа американського права, школа німецького права, в межах яких організуються та проводяться відкриті лекції, круглі столи, конференції за участі іноземних вчених та юристів-практиків ([див.103](#)).

На юридичному факультеті спільно із Вроцлавським Університетом видається журнал Wrocławsko-Lwowskie zeszyty prawnicze, в якому аспіранти мають можливість публікувати свої дослідження ([див.104](#)).

Також аспіранти публікують свої дослідження в інших зарубіжних виданнях ([див.105](#)), зокрема у Visegrad Journal on Human Rights (Словаччина), Legea si viața (Молдова), Evropsky politicky a právní diskurz (Чехія), Recht der Osteuropäischen Staaten (ReOS) (Німеччина), Eurasian Academic Research Journal (Вірменія), Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego (Польща).

Опишіть участь наукових керівників аспірантів у дослідницьких проєктах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються *коротке поле*

Наукові керівники аспірантів беруть участь насамперед у тих дослідницьких проєктах, які

здійснюються у межах тематики наукової роботи відповідних кафедр, яка пройшла державну реєстрацію. 52 наукові керівники протягом 2016-2020 років були залучені до реалізації 19 тем наукових робіт відповідних кафедр, що пройшли державну реєстрацію, і за результатами яких опубліковано їхні наукові праці ([див.106](#)).

Більшість наукових керівників аспірантів також беруть участь і в інших дослідницьких проектах, які організовуються та проводяться органами державної влади та неурядовими громадськими організаціями. Проф. Бурдін В. М., проф. Бобечко Н. Р., проф. Косович В. М., проф. Синчук С. М., доц. Панчак О. В., доц. Тарасенко Л. Л. брали участь у дослідницькому грантовому проекті «Аналіз прецедентної практики нового Верховного Суду» у межах Програми USAID «Нове правосуддя» (1 листопада 2018 – 01 жовтня 2019 р.), результати якого були презентовані на Круглому столі у Верховному Суді із виданням Аналітичного звіту ([див.107](#)).

Водночас наукові керівники аспірантів є визнаними експертами в різних галузях права, адже є членами спеціалізованих вчених, науково-консультативних та експертних рад, що діють при різних органах державної влади ([див.54](#)).

Опишіть чинні практики дотримання академічної доброчесності у науковій діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів) *коротке поле*

В Університеті ще у грудні 2016 року організовувався та проводився тиждень академічної доброчесності ([див.46](#)), у грудні 2019 року на юридичному факультеті відбулась зустріч «Академічна доброчесність перед викликом антиплагиату» ([див.47](#)). Також аспіранти юридичного факультету денної та заочної форм навчання підписали Декларацію академічної доброчесності ([див.44](#)).

З 2019-2020 навчального року в Університеті та на юридичному факультеті розпочала функціонувати платформа «Unicheck» ([див.45](#)), сервіси якої дозволяють перевіряти роботи аспірантів та наукових керівників на наявність академічного плагіату. Перевірялися на наявність академічного плагіату матеріали публікацій аспірантів у виданнях юридичного факультету, зокрема «Вісник Львівського університету. Серія юридична». За результатами проведеної перевірки академічного плагіату виявлено не було. Наприклад, показниками схожості та цитувань перевірених на платформі «Unicheck» матеріалів статей аспірантів у Випуску № 69 Вісника Львівського університету. Серія юридична були 4,55 % та 6,94 % ([див.108](#)), 7,7 % та 1,73 % ([див.109](#)), 10,7 % та 0,5 % ([див.110](#)).

Також з 2020-2021 навчального року вирішено запровадити процедуру перевірки на наявність академічного плагіату наукові праці або реферат, що подаються вступниками в аспірантуру для відгуку або рецензування майбутнього наукового керівника, яка реалізовуватиметься на сервісах платформи «Unicheck».

Продемонструйте, що ЗВО вживає заходів для виключення можливості здійснення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності *коротке поле*

З метою виключення можливості здійснення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності, запропоновано з 2020-2021 навчального року проводити перевірку наукових праць майбутніх наукових керівників за останні три роки на наявність академічного плагіату у сервісах платформи «Unicheck». У випадку виявлення обставин, які б свідчили про порушення академічної доброчесності науковими керівниками, виключати можливість здійснення ними наукового керівництва, а також вживати інших заходів, передбачених законодавством.

11. Перспективи подальшого розвитку ОП

Якими загалом є сильні та слабкі сторони ОП? *довге поле*

Сильною стороною Програми виявилась ефективна практика наукового керівництва аспірантами, яку забезпечували досвідчені та визнані не лише в Україні, але й за кордоном, науково-педагогічні працівники юридичного факультету. Це проявилось насамперед в активності аспірантів щодо підготовки та публікації результатів їхніх досліджень у наукових фахових виданнях, їхньої участі в наукових заходах. Це дозволило аспірантам успішно апробувати результати їхніх наукових досліджень.

Посилювалась у процесі реалізації Програми і її практична складова, що проявилось в організації оптимальної форми проведення наукових семінарів. Участь у їх проведенні опонентів, завчасне ознайомлення учасників наукового семінару із матеріалами доповідей, активна участь у дискусіях, корисні зауваження із пропозиціями та рекомендаціями, дозволяли досягати мети їхнього проведення.

Важливою під час реалізації Програми була організаційна та комунікативна взаємодія з аспірантами, яка забезпечувалась на належному рівні з огляду на використання сучасних засобів комунікації (електронної розсилки, розміщення інформації на веб-сайті), що дозволяло ефективно та вчасно реалізовувати цілі та програмні результати.

Підтвердило свою ефективність під час реалізації Програми проведення опитувань та зустрічей з аспірантами з метою виявлення та реакції на їхні запити та інтереси. Це дозволило удосконалити компоненти Програми, зокрема посилити її практичне спрямування, покращити методи викладання навчальних дисциплін. Водночас були виявлені недоліки щодо проведення окремих навчальних занять з недостатнім використанням інтерактивних методів викладання.

Сильною стороною реалізації Програми є налагодження ефективної та плідної міжнародної співпраці, що проявилось в організації та проведенні на юридичному факультеті наукових заходів за участі іноземних вчених та юристів-практиків, а також у функціонуванні шкіл іноземного права.

Водночас слабкою стороною під час реалізації Програми виявився рівень участі аспірантів у наукових заходах за кордоном. І хоч частина аспірантів все ж брала участь у міжнародних наукових заходах та проектах, а на юридичному факультеті проводилась достатня кількість заходів за участі іноземних вчених, все ж для підвищення рівня залученості аспірантів до міжнародної наукової спільноти доцільно було б вживати додаткових організаційних та інших заходів.

Також слабкою стороною реалізації Програми можна вважати перевірку наукових публікацій аспірантів та наукових керівників щодо дотримання вимог академічної доброчесності, що було пов'язано насамперед із нещодавнім запровадженням технічних сервісів. Потребує вжиття додаткових заходів щодо більш ефективного формування в аспірантів соціальних навичок (soft-skills).

За останні роки кількість вступників в аспірантуру, хоч і не значною мірою, але поступово зменшується. Водночас незважаючи на об'єктивні передумови такого зменшення, недоліком можна вважати недостатній організаційний супровід щодо популяризації переваг навчання за Програмою.

Якими є перспективи розвитку ОП упродовж найближчих 3 років?

Які конкретні заходи ЗВО планує здійснити задля реалізації цих перспектив? *довге поле*

Важливим з огляду на подальший розвиток Програми є врахування сучасних тенденцій розвитку суспільства та юридичної науки для формування таких напрямів та тематики наукових досліджень, які б їх адекватно враховували та відображали. Для цього планується здійснювати надсилання запитів до органів державної влади та місцевого самоврядування щодо актуальних та значимих правових проблеми, які потребують наукової розробки. В подальшому відповіді на такі запити з пропозиціями та рекомендаціями необхідно детально та належно обговорювати на засіданнях відповідних кафедр та Вченої ради юридичного факультету для того, щоб враховувати їх у виборі та затвердженні тем дисертацій аспірантів.

Перспектива розвитку Програми також вбачається у підвищенні рівня залученості аспірантів до міжнародної наукової спільноти шляхом вжиття додаткових організаційних та інших заходів для створення умов та можливостей для їхньої участі у закордонних наукових проектах (стажуваннях, конференціях та ін.).

Потребує покращення організаційна та комунікативна взаємодія з аспірантами, зокрема доцільним було б створення корпоративних електронних скриньок для аспірантів.

Важливим для розвитку Програми є підвищення педагогічної майстерності викладачів, що забезпечують викладання дисциплін Програми. Враховуючи сучасні інформаційно-технологічні можливості доцільно було б їх використовувати і під час викладання за Програмою. Для цього планується організувати та проводити на юридичному факультеті більшу кількість педагогічних тренінгів та майстер-класів для науково-педагогічних працівників.

Інша важлива перспектива розвитку Програми пов'язана із формуванням та покращенням культури академічної доброчесності. Для цього заплановано проведення додаткових заходів щодо запобігання та подолання порушення вимог академічної доброчесності, а також популяризація цінностей та культури академічної доброчесності. Такими заходами можуть бути подальша повна перевірка наукових публікацій наукових керівників та аспірантів, спільний аналіз та обговорення їхніх результатів.

Також перспективним для розвитку Програми є спостереження за кар'єрним зростанням випускників Програми та врахування їхніх пропозицій і рекомендацій для її удосконалення. Для цього планується формувати базу даних випускників Програми з їх контактними даними, подальшого процесу та стану захисту дисертацій, працевлаштування, використання компетентностей та кваліфікації, здобутих за результатами реалізації Програми, у своїй роботі, проведених опитувань та ін.

З огляду на загальну тенденцію до зменшення зацікавленості вступників щодо навчання на третьому освітньо-науковому рівні за спеціальністю 081 «Право», доцільним буде вжиття заходів щодо популяризації цілей та програмних результатів навчання за Програмою, здобуття відповідних компетентностей як переваг для кар'єрного зростання.